

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ČASOPIS ČERVEN

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Veberová, Ph.D.

Autor práce: Veronika Stárová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 27. července 2016

.....
Veronika Stárová

Poděkování

Děkuji Mgr. Veronice Veberové, Ph. D. za odborné vedení, pomoc, cenné rady a čas, který mi věnovala při zpracování této bakalářské práce. Děkuji rovněž i své rodině a svým blízkým za podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá důkladnou analýzou jednotlivých ročníků časopisu Červen, jenž vycházel v letech 1918-1921. Časopis se během tří let své existence soustředil do čtyř ročníků, jejichž obsahové i žánrové zaměření se proměňovalo. V závislosti na této skutečnosti se proměňoval i okruh autorů, jenž do periodika přispíval svými texty, ať už z oblasti umělecké či články politicky orientovanými. Tato bakalářská práce sleduje tyto změny a dává si za úkol je popsat. Naše práce se okrajově věnuje i společensko-kulturnímu kontextu počátku 20. let 20. století, z historie vybírá takové události, jež mohly mít vliv na výslednou podobu časopisu. Hlavním cílem práce je deskripce čtyř ročníků Června, jeho obecná charakteristika, analýza vybraných kauz a především heuristická činnost, bez níž by naše práce nemohla vůbec započít.

klíčová slova: Červen; časopis; První republika; nová moderna; proletářské umění; komunismus; socialismus; S. K. Neumann

ANNOTATION

This thesis deals with a thorough analysis of the various editions of The Journal Červen which was published over the period of 1918 to 1921. Within three years of its existence arose four editions of the journal, while the content and genre focus has been transformed. Depending on this fact, the journal was altered and a group of authors who contributed to the journal with their texts, whether in the field of artistic or politically oriented articles. This bachelor thesis pursues these changes and gives a task to describe them. Our work occasionally deals with the socio-cultural context of the early 20s of the 20th century and chooses such historic events which could affect the final look of the journal. The main goal of this work is a description of four editions of The Journal Červen, its general characteristics, analysis of selected cases and mostly heuristic activity, without which could make our work could not begin.

Keywords: The Journal “Červen”; journal; First Republic; new modern; proletarian art; communism; socialism; S. K. Neumann

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 HISTORICKÝ A UMĚLECKÝ KONTEXT POČÁTKU 20. LET 20. STOLETÍ.....	10
1.1 Situace před koncem první světové války	10
1.2 Vznik republiky	11
1.3 Politika v mladé republice.....	13
1.3.2 Problémy uvnitř Sociálně demokratické strany.....	16
1.4 Literatura na počátku 20. let 20. století.....	17
1.4.1 Socializační tendence v literatuře	17
1.4.2 Proletářské umění.....	19
1.4.3 Devětsil.....	20
1.5 A přece! Výstava několika tvrdošijných.....	20
2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ČASOPISU ČERVEN	22
3 PRVNÍ ROČNÍK ČASOPISU 1918–1919	30
3.1 Obecné vydavatelské informace	30
3.2 Hlavní přispěvatelé	31
3.3 Rubriky a zajímavé příspěvky	31
3.4 Vybraná kauza	32
4 DRUHÝ ROČNÍK ČASOPISU 1919–1920.....	34
4.1 Obecné vydavatelské informace	34
4.2 Hlavní přispěvatelé	35
4.3 Rubriky a zajímavé příspěvky	35
4.4 Vybraná kauza	37
5 TŘETÍ ROČNÍK ČASOPISU 1920–1921	38
5.1 Obecné vydavatelské	38
5.2 Hlavní přispěvatelé	39
5.3 Rubriky a zajímavé příspěvky	39
5.4 Vybraná kauza	41
6 ČTVRTÝ ROČNÍK ČASOPISU 1921	42
6.1 Obecné vydavatelské informace	42
6.2 Hlavní přispěvatelé	43
6.3 Rubriky a zajímavé příspěvky	43
6.4 Vybraná kauza	45
7 STANISLAV KOSTKA NEUMANN	46

7.1 Neumannův život, publicistická činnost a politická orientace	46
7.2 Časopis Červen a další Neumannův politický vývoj	48
7.2.1 Neumannův Červen.....	48
7.2.2 Neumannův další politický vývoj	49
8 BRATŘI ČAPKOVÉ A ČERVEN	52
9 VYBRANÉ OSOBNOSTI ČASOPISU ČERVEN	54
9.1 Jindřich Fleischner	54
9.2 František Němec	54
9.3 Josef Ludvík Fischer.....	55
9.4 Emanuel Vajtauer	56
ZÁVĚR	59
BIBLIOGRAFIE	62
SEZNAM PŘÍLOH	65
SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Období dvacátých let 20. století přineslo jak v literatuře, tak ve výtvarném umění mnoho bouřlivých změn, pronikaly k nám mnohé nové umělecké směry. Umění se dostávalo většího prostoru, ale i svobody a možnostem projevu. Nově vzniklé literární směry však nebudou součástí obsahu této práce, budeme se věnovat pouze uměleckým projevům, jež souvisely s obsahem či s působením námi analyzovaného periodika *Červen*, jež vycházel v letech 1918-1921. V práci se pokusíme postihnout i socializační tendence, jež se začaly projevovat v literatuře a zapříčinily vznik tzv. proletářského uměleckého hnutí, jehož kořeny lze spatřovat právě v *Červnu*.

Záměrem této práce je shromáždění dostupných čísel časopisu, provedení analýzy všech čtyř ročníků *Června* a následný rozbor vybraných kauz, popsání obecného charakteru tohoto periodika a jeho zařazení do historického kontextu. První fáze naší práce započala heuristickou činností, to spočívalo v získávání materiálu, jenž je pro tento výzkum nezbytný, poslouží nám totiž jako primární literatura. Jednotlivá čísla byla ofocena a následně analyzována. První tři ročníky časopisu jsou uloženy v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, čtvrtý ročník se nachází v Národní knihovně v Praze.

Časopis *Červen* sice neměl příliš dlouhého trvání (za 3 roky své existence se soustředil do 4 ročníků), avšak to jej neomezilo v produktivnosti a tvůrčí činnosti, jednotlivá čísla jsou dosti obsáhlá a strany časopisu jsou hustě potištěny – podařilo se nám tak nasbírat poměrně rozsáhlý materiál. Vzhledem k rozsahu časopisu není v této práci možné zabývat se všemi jeho aspekty, práce se proto bude věnovat především obecné charakteristice časopisu.

V první části samotné práce se pokusíme alespoň v základních obrysech postihnout charakter českého historického a uměleckého kontextu počátku 20. let 20. století – tím chceme časopis *Červen* vztáhnout a zařadit do dobového diskurzu. Vybíráme takové dějinné události, jež se podle našeho subjektivního uchopení dané problematiky, mohly podílet na vývoji a podobě analyzovaného periodika. Druhá kapitola naší práce se zaměřuje na obecnou charakteristiku *Června*, kde se snažíme čtenáři zprostředkovat informace obecnějšího rázu, aby si již zde mohl udělat o časopisu obrázek a měl před čtením následujících detailnějších kapitol potřebné počáteční

informace. Na první dvě spíše teoretické kapitoly navazují čtyři kapitoly čistě praktického rázu. Pokoušíme se v nich provést hlubší a konkrétnější analýzu jednotlivých čtyř ročníků *Června*. Tato fáze naší bakalářské práce se opírá o deskriptivní metodu, kdy v každé z kapitol provádíme rozbor vždy stejným způsobem, činíme to z důvodu toho, aby bylo možné průhledněji vidět proměny periodika (žánrové, obsahové, autorské). Nejprve se vždy zabýváme obecnými vydavatelskými informacemi daného čísla, kde popíšeme, jak časopis vypadal, jak často vycházel, kdo jej redigoval, kolik stálo jedno číslo apod. Dále představíme hlavní okruh příspěvovatelů daného ročníku a tím tedy i nejaktivnější autory *Června*. Další podkapitola se věnuje deskripci rubrik a představení několika příspěvků, jež nás něčím zaujaly, nebo jsme u nich měli pocit, že se význačněji podílely na vývoji periodika než jiné články. Zde je důležité čtenáře upozornit, že v této práci bohužel není tolik prostoru pro deskripci všech velice rozsáhlých článků otištěných v *Červnu*, a tak mu přinášíme alespoň přehled těch, jež nám připadaly zajímavé a podlehly našemu subjektivnímu výběru. V posledních podkapitolách provádíme analýzu jednoho konkrétního příspěvku.

Vzhledem k okolnostem vzniku se práce bude svou podstatnou částí věnovat nejvýraznější osobnosti časopisu, a to S. K. Neumannovi, jenž časopis vydával a redigoval. Tato kapitola je opět spíše teoretického rázu, ačkoli se snažíme popis Neumannova života a jeho proměňující se životní postoje co nejvíce prakticky provázat s jeho působením v *Červnu*. Tato literární a publicistická persona totiž nejednou významně ovlivnila podobu časopisu i okruh autorů, jenž se kolem *Června* shromáždil.

Poté se naše pozornost přesunuje k osobnostem bratří Čapků, jež měli (alespoň zpočátku) vřelý vztah s Neumannem a získali si i jeho obdiv, byly jim tak proto v *Červnu* umožněny poměrně výrazné publikační a tvůrčí možnosti.

Náš výzkum uzavírá kapitola, jež si dává za úkol podrobněji přiblížit některé osobnosti z okruhu autorů, jež se podílely na chodu periodika. Záměrně jsme vybírali z méně známých osobností české literatury a publicistiky, neboť jsme chtěli jejich jména více přiblížit a naznačit jejich úlohu v dobovém kontextu.

Cílem této práce je shromáždít všechna dostupná čísla *Června*, obecně popsat jeho tříletý vývoj a zejména představit blíže tento časopis, jehož ne příliš dlouhá existence odsunula toto periodikum mimo hlavní oblast badatelských otázek, ale jehož důležitost a význam pro kulturní veřejnost v určitém časovém bodě byl značný a podílel se i na dalším kulturně společenském vývoji.

1 HISTORICKÝ A UMĚLECKÝ KONTEXT POČÁTKU 20. LET 20. STOLETÍ

Při psaní této kapitoly využijeme několikera publikací. U témat historických a společenských vycházíme především z knihy *Dějiny zemí Koruny české II.*, dále pak z *Kroniky Českých zemí*, z knihy *Politický systém České republiky*, méně pak již z dalších publikací uvedených v odkazech. U témat literárních a uměleckých použijeme jako zdroj informací nejvíce *Dějiny české literatury IV.* a některé kapitoly z *Dějin nové moderny*, opět pak již méně další z knih uvedených v odkazech.

1.1 Situace před koncem první světové války

Před vstupem do druhého desetiletí 20. století udeřila první světová válka, jež zasáhla všechny oblasti lidského života, postihla vývoj politického myšlení, otřásla lidskými, duchovními i kulturními hodnotami. Poměrně poklidný předválečný život českého člověka byl narušen v důsledku bojů za německé a rakousko-uherské mocenské zájmy. „Duchovní a politická krize propukla s plnou silou zvláště ve státech ve válce poražených, tedy i Rakousko-Uhersku, a v případě českého a slovenského národa posílila snahy hledat východisko v osvobození z politického područí dominujícího německého živlu.“¹

Protikladem autoritativní monarchie, jež byla u moci před válkou, se měla stát demokracie a humanita, v těchto ideálech měl být nalezen nový řád a zároveň měly zabránit tomu, aby se opakovaly válečné hrůzy. Na vítězné straně stály státy tzv. *Dohody* (USA, Velké Británie a Francie), jež svým politickým systémem – parlamentní demokracií – reprezentovaly ne zcela dokonalou, ale praktickou podobu realizace nových ideálů. Prezident Woodrow Wilson 8. ledna 1918 představil svých známých *14 bodů*, v nichž formuloval nové zásady vztahů mezi zeměmi a principy nového světového řádu po první světové válce, požadoval, aby měl každý národ právo na sebeurčení.² „Tyto společně uznávané hodnoty vedly představitele českého a slovenského zahraničního a posléze i domácího odboje proti Rakousko-Uhersku, ke spojení se západními demokraciemi.“³ K vůdčím osobnostem tohoto odboje

¹ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny zemí Koruny české II.* Praha: Paseka, 2003, s. 148.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

patřil T. G. Masaryk, pro něhož byl ideál humanity základním stavebním kamenem české demokratické politiky. Masaryk vyznával politický realismus, jenž se zajímal o jednotlivce i celou společnost, zároveň se ale nepřikláněl k pravicovému či levicovému radikalismu.⁴

„6. ledna 1918 (na svátek Tří králů) bylo svoláno do Prahy shromáždění pod historickým názvem „generální sněm poslanců z českých zemí“. Na tomto shromáždění byla přijata tzv. *tříkrálová deklarace*, která mluvila „za lid český a za podrobenou a politicky umlčenou větev slovenskou v Uhrách.“⁵ Tímto projevem se česká politika zasadila o samostatný československý stát. Spojila se tak Masarykova zahraniční akce a vnitřní politika země.

V době války Masaryk upravoval své pojetí politického realismu a byl podle P. Bělina *v čele boje za samostatný československý národní stát*, jehož státní zřízení se podle Masaryka mělo podobat západním demokratickým státům, s tím však nesouhlasil K. Kramář, jenž chtěl spojit československý stát více s carským Ruskem. Pro splnění Masarykovy představy, byla nutná porážka *Ústředních mocností*.⁶ „Masaryk a jeho nejbližší spolupracovníci M. Beneš a M. R. Štefánik argumentovali jak přirozenoprávní zásadou sebeurčení národů, tak ideou státoprávní kontinuity českého státu v historických hranicích.“⁷ Masaryk navíc zastával názor, že spojení Čechů a Slováků je přirozené. Dne 18. října 1918 ve *Washingtonské deklaraci* Masaryk popsal principy budoucího československého státu, jenž měl být demokraticky uspořádaný a měl se podílet na přeměně dosavadní evropské struktury.⁸

1.2 Vznik republiky

„Na podzim 1918 se Dohodě podařilo zcela paralyzovat vojenský odpor Německa a Rakousko-Uherska, přestože byla oslabena vyřazením Ruska, které po bolševické revoluci (listopad 1917) uzavřelo v březnu 1918 separátní brest-litevský mír. Vojenská porážka donutila monarchy obou států, které válku přivodily, císaře Viléma II. a Karla I., přistoupit na podmínky míru stanovené W. Wilsonem a vyhlásit dalekosáhlé reformy.

⁴ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 148.

⁵ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*, Praha: Karolinum, 2000, s. 35.

⁶ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 150.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

*V Rakousko-Uhersku byla přiznána politická autonomie všem národům monarchie a zavedena federalizovaná státní struktura.*⁹

Pro vznik *staronové republiky* (jak ji označuje L. Cabada) a dalších států střední Evropy hrál fakt, že Rakousko-Uhersko bylo vnitřně rozvráceno, dále vzniku státu přispěla zahraniční aktivita T. G. Masaryka a rovněž i podpora dohodových zemí. Československo vzniklo podle L. Cabady na spojení dvou principů a to: historicko-právního (země Koruny české) a etického (Slovensko a Podkarpatská Rus).¹⁰

V Rakousko-Uhersku tedy začaly plány na založení samostatných nástupnických států. Císařství se rozdělilo na Rakousko, Maďarsko a na nové státy – Československo a Jugoslávii, části monarchie, jež po rozdělování zbyly, se připojily k Polsku a Rumunsku. V říjnu 1918 byl uznán Československý národ a byla ustanovena prozatímní vláda, v níž byl T. G. Masaryk prezidentem, předsedou vlády a ministrem vnitra, E. Beneš se stal ministrem zahraničí a M. R. Štefánik ministrem vlády. Dne 28. října 1918 byla v Praze proklamována republika, stalo se tomu tak na základě přijetí Wilsonových podmínek Rakousko-Uherskem, následkem toho byla kapitulace habsburské monarchie. Ještě večer toho dne vydal nově ustanovený Národní výbor zákon o zřízení samostatného československého státu.¹¹ Oba národy vznik společného státu uvítaly s nadšením. To vše se podle L. Cabady uskutečnilo díky obratné diplomacii Masarykově, Benešově a několika dalších, dále prý významně přispěl vliv dohodových politiků a to zejména W. Wilsona a v neposlední řadě prestiž Československu vydobyly naše legie.¹²

Tak se začala éra samostatného československého státu s republikánským zřízením. Na Slovensku byla práva na národní sebeurčení a práva na společný stát Čechů a Slováků vyslovena v *Martinské deklaraci* z 30. října 1918. O tom, zda bude tento nově vzniklý stát uznán mezinárodně, měla rozhodnout *Mírová konference* v Paříži dne 18. ledna 1919, dále se ještě mělo jednat o hranicích Československa. K úspěšnému ustanovení československého státu napomohlo i to, že se československé legie účastnily na válečných akcích tzv. *Dohody*.¹³

⁹ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 155.

¹⁰ VODIČKA, Karel, Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003, s. 15–17.

¹¹ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 155–164.

¹² VODIČKA, Karel, Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003, s. 20.

¹³ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 155–164.

Podle T. G. Masaryka nebyl v první republice uplatněn humanistický a demokratický princip v pravém slova smyslu, ale zároveň dodával, že se u nás projeví snahy tyto ideály dodržet důsledněji než v jiných sousedních zemích.¹⁴ „Již od samého počátku své existence byla konfrontována s naprosto odlišnými, totalitními ideologiemi, jimž nakonec podlehl a které by vlastními silami zřejmě nepřekonala.“¹⁵

Rusko a Německo byly státy, jež představovaly praktické realizace těchto ideologií, obě země měly vliv na budoucí směřování střední Evropy. Z Ruska k nám proudil vliv **ideologie komunismu a bolševický systém**, jímž se tato ideologie pokoušela prosadit. V říjnu 1922 se začal rovněž prosazovat **fašismus**. Kořeny fašismu nalezneme v Itálii, byl zrozen z nacionalismu a socialismu 19. století. **Nacionální socialismus** (nacismus) se zrodil v Německu a nepopíral svou příbuznost s italským fašismem, ale zašel ještě dál a rasovou nenávistí jej převyšoval. Německo se cítilo okradeno o vítězství války a zároveň prožívalo hospodářskou krizi. To v něm podnítilo touhy se s touto křivdou vyrovnat. Všechny totalitní systémy čerpaly z elementární potřeby člověka zařadit se k nějakému společenství, skupině a být součástí celku. Totalitní systémy uměly tohoto využít ke svému prospěchu a vytvořili si propracované propagandistické složky, jež uměly ovlivnit masy lidí a přetvořit tak jejich mínění k obrazu svému. Dalším znakem totalitních systémů bylo, že mezi lidmi rozeznávali pouze své přívržence a nepřátele, proti nimž vedli čistky či se je snažili přetáhnout na svou stranu.¹⁶ „Komunisté tento princip sice dost úspěšně zastírali zásadou „kolektivního vedení“, ale o Stalinových rozhodnutích se diskutovalo stejně málo, jako o rozhodnutích Hitlerových.“¹⁷

1.3 Politika v mladé republice

„Je nesporné, že Československo vytvořené v roce 1918 bylo především projekcí českých státoprávních a nacionalistických úvah. Připojení Slovenska v rámci ideje čechoslovakismu, a ještě více Podkarpatské Rusi v rámci snahy o získání co největšího

¹⁴ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 151.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž, s. 151–154.

¹⁷ Tamtéž, s. 154.

územního rozsahu [...]“¹⁸ Pojetí onoho čechoslovakismu se však mnohdy dosti odlišovalo, mezi oběma národy navíc byly podstatné hospodářské, kulturní i politické rozdíly.

V první vládě mladé republiky byly zastoupeny politické strany z Čech i ze Slovenska, proto bývá někdy označována jako *všenárodní koalice*. Ze všech stran, jež tvořily tuto vládu, byla nejmocnější *Československá strana agrární* - od roku 1919 *Republikánská strana československého venkova*. Další výraznější stranou byla *Strana státoprávně demokratická* (od roku 1919 – *Národní demokracie*). K dalším stranám ve státě patřily: *Sociálně demokratická strana*, *Československá strana socialistická*.¹⁹ Jako ministr pro správu Slovenska figuroval V. Šrobár a po smrti M. R. Štefánika (4. 5. 1919) se stal „jediným představitelem Slováků ve vládě.“²⁰ K málo oblíbeným stranám patřila *Československá strana lidová*. Bez stranické příslušnosti byl E. Beneš, jenž plnil funkci ministra zahraničních věcí (později byl členem *Československé strany socialistické*). T. G. Masaryk se ujal úřadu prezidenta a spolu s dalšími začal pracovat na vládním programu, jenž byl představen K. Kramářem 9. ledna 1919 na Národním shromáždění. V době jeho nepřítomnosti vedl vládu A. Švehla, jenž se musel potýkat s palčivými problémy československé společnosti, mezi něž patřily: nedostatek zboží a potravin, inflace, obnova válkou poničeného hospodářství, obnova dopravních sítí a další.²¹

Ve volbách do obecních zastupitelstev, jež se konaly v červnu 1919, vyhráli sociální demokraté, sestupně za nimi se podle procent hlasů umístila agrární strana, socialisté, lidovci a národní demokracie, reakcí na to byla demise Kramářovy vlády. Novou vládu Vlastimila Tusara tvořili sociální demokraté, agrární strana a socialisté. Tato vláda se chtěla zasadit o hospodářskou samostatnost státu a postupně se vypořádat s následky války – dopomoci tomu měl i vznik československé měny v únoru 1919.²²

Tehdejší hospodářskou strukturu dramaticky ovlivnila pozemková reforma, byla však považována za nezbytnou, a tak s ní vláda souhlasila, lišily se jen názory na množství ponechané půdy. Nakonec byla odebírána zemědělská půda velkostatků nad 250 hektarů, v celkovém počtu šlo o 1 800 000 hektarů půdy. Tyto pozemky byly

¹⁸ VODIČKA, Karel, Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003, s. 22.

¹⁹ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 166-167

²⁰ Tamtéž, s. 166.

²¹ Tamtéž, s. 166-167.

²² Tamtéž, s. 167.

přerozděleny drobným rolníkům a část z nich byla prodána.²³ Realizace této reformy byla komplikovaná a trvala až do konce 20. let, přinesla však posílení zemědělství, vzrostl vliv agrární strany. Sociální politika Československa byla jednou z nejpokrokovějších v Evropě.²⁴

Dne 29. února 1920 byla přijata Ústava Československé republiky složená z 6 hlav, tato ústava zaručovala občanská práva a demokratický ráz země. Přijetí ústavy, v níž bylo zaneseno ustanovení dvoukomorového parlamentu, vyvolalo volby do Národního shromáždění, kdy se 18. dubna 1920 volilo do poslanecké sněmovny, později do senátu.²⁵ „Celkově získaly občanské strany 52,5 % a socialistické 47,5 % což i přes sociálně radikální poválečnou atmosféru nedávalo socialistickým stranám možnost vytvořit většinovou vládu. V květnu byl Národním shromážděním zvolen prezidentem opět T. G. Masaryk.“²⁶

V politické struktuře první republiky se uplatňoval nejen parlament, ale i další volná uskupení politiků (*Skupina Hradu, Pětka, Osmička*). V Československu bylo všeobecné, rovné, přímé a tajné hlasovací právo (od roku 1927 i pro ženy). Největší oblibě se těšila *Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu* (agrárníci), oblíbená byla především kvůli zájmu o venkovské obyvatelstvo a rovněž díky již zmiňované uskutečněné pozemkové reformě. Co do počtu byla nejsilnější stranou *Československá sociálně demokratická strana dělnická*, avšak tomu byl učiněn konec komunistickým rozvratem, i potom se však podílela na chodu státu a stavěla se na stranu Hradu. S politikou Hradu také sympatizovala *Československá strana socialistická*. Přes svůj vliv zůstala v parlamentu málo zastoupena strana *Československé národní demokracie*. Tzv. nestátotvorná byla *Komunistická strana Československa* (založena 1921). Oblibě u německých voličů se v prvních poválečných volbách těšila *Německá sociálně demokratická strana dělnická*. Prezident Masaryk byl dosti svázan ústavou, poněvadž mu poskytovala poměrně omezené pravomoci (např. až do roku 1920 nemohl zasahovat do legislativy). Byl oblíbený u občanů, což dokazuje fakt, že byl zvolen do prezidentské funkce čtyřikrát.²⁷

²³ BĚLINA, Pavel. *Kronika Českých zemí*. Praha: Fortuna, 2003, s. 631.

²⁴ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 168.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž, s. 171–176.

1.3.2 Problémy uvnitř Sociálně demokratické strany

„Prosincová porážka proletariátu uzavřela revoluční rozmach z let 1918 až 1920 a rozhodla o charakteru republiky. Politická moc přešla do rukou buržoazie. Československo se nestalo republikou socialistickou, jak si přála většina pracujících, nýbrž kapitalistickou.“²⁸

„Naděje politické levice na zvrát vnitřních poměrů znovu stouply v létě 1920, kdy se během rusko-polské války dostala Rudá armáda až do nebezpečné blízkosti československých hranic. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi bylo vyhlášeno stanné právo. Skupina levice v sociální demokracii pod vedením Bohumíra Šmerala, dříve prorakouského aktivisty, která se snažila ve straně prosadit komunistické ideje, využila této situace k vyhocení sporu s vedením strany.“²⁹

Kvůli krizi uvnitř strany podala demisi Tusarova vláda, načež byla 15. září 1920 vytvořena úřednická vláda. Bylo zřejmé, že se levicově orientovaní členové pokouší vybudovat stranu ve straně. Sociálně demokratická strana kvůli těmto politikům odložila svůj sjezd a požadovala od nich, aby vydali prohlášení o tom, že nesouhlasí se zásadami *Třetí internacionály*, reakcí byl sjezd, jenž si zmiňovaná skupina politiků uspořádala na protest, obsadila tiskárnu v *Lidovém domě* a začala tisknout *Rudé právo*. Počátky formování radikální levice nalezneme na Slovensku a v Podkarpatské Rusi – v lednu 1920 tam byla konstituována komunistická strana. Od přelomu října a listopadu 1921 se datuje vznik *Komunistické strany Československa*, na jejíž činnost dohlížela *Kominternu* v Moskvě. *Sociální demokracie* tak přišla o velký počet svých členů, pomalu však zase nabývala na síle.³⁰ Radikální levice získávala na síle kvůli neurovnaným poválečným poměrům, to vyústilo v roce 1921 ve vznik komunistické strany, jíž tvořili levicově orientovaní sociální demokraté ovlivnění programem ruských bolševiků. Komunistická strana se stavěla do opozice vůči státu. Získala však k sobě některé umělce, především levicově orientované spisovatele a publicisty.³¹ Jedním z útvarů, jenž se zasadil o vznik komunistické strany v Československu, byl: „svaz

²⁸ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky. III. Díl. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944*. Praha: Novinář, 1988, s. 21.

²⁹ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 176.

³⁰ Tamtéž, 176–177.

³¹ BĚLINA, Pavel. *Kronika Českých zemí*. Praha: Fortuna, 2003, s. 620–639.

komunistických skupin, který vznikl v průběhu roku 1919. Jeho hlavním inspirátorem byl redaktor časopisu *Červen* S. K. Neumann [...]“³²

„Po intermezzu Černého úřednické vlády a předchozího Benešova kabinetu se rozjitřená vnitropolitická scéna stabilizovala. V Červnu 1922 byli amnestováni komunisté, odsouzení v souvislosti s prosincovou stávkou a nepokoji roku 1920. Podařilo se odstranit nejtěžší důsledky poválečného hospodářského rozvratu.“³³

1.4 Literatura na počátku 20. let 20. století

Pro rozvoj moderní literatury znamenala 20. léta významný mezník, v této době měla literatura zcela nové podmínky pro svůj vývoj. Hojně se rozvíjely různé literární směry a proudila k nám i literatura zahraniční. Uplatňovala se předválečná generace, ale ke slovu se dostávala už i generace nejmladší – poválečná. Velký posun byl zaznamenán rovněž i ve společensko-kulturní oblasti. Nově vzniklá literatura se myšlenkově výrazně liší od literatur předchozích. Literatura se hlásila o své místo ve společnosti. Díky novému demokratickému uspořádání státu se mohly v této době svobodněji rozvíjet důležité kulturní instituce, jako jsou tisk, školství, divadlo.³⁴

1.4.1 Socializační tendence v literatuře

Vznik samostatné Československé republiky a kulturně-spoločenské změny byly však spojeny i s událostmi mezinárodními.

„Sama geneze Československé republiky je jedním z výsledků sociálního a politického pohybu, jenž přesáhl hranice národů a států, ba i hranice evropského kontinentu. Jeho hlavními činiteli byly otřesná zkušenost z války, rozklad zaostalých politických a sociálních struktur a vytváření nových, rozpad největších evropských říší, národní a sociální radikalizace širokých lidových vrstev, spojená s rozmachem revolučního

³²CABADA, Ladislav. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk, 2005, s. 40.

³³BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 2003, s. 177.

³⁴MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 155.

*hnutí v mnoha zemích, zejména v sousedním Německu, a povzbuzovaná a utvrzovaná Říjnovou revolucí v Rusku.*³⁵

Vlivem těchto změn se i u nás projevily výrazný posun doleva. Vznikaly demokraticky a socialisticky orientované strany a na vlivu sílily i radikalistické tendence, jejichž cílem bylo vykonat národní, demokratickou revoluci v duchu socialistickém. Tyto tendence byly sice potlačeny, avšak stále se těšily přízni mezi dělnictvem a u levicově orientovaných intelektuálů. Díky požadavkům T. G. Masaryka na demokratizaci politiky a společnosti nic nebránilo vzniku masové komunistické strany čerpající z Leninova revolučního programu. Masarykova demokratizace republiky a vznik komunistické strany se ideově promítly v literárním vývoji dvacátých let.³⁶ „Tato polarita se promítá zejména do myšlenkové orientace obou hlavních představitelů poválečného vývoje, totiž generace předválečné (šrámkovské a čapkovské) na jedné straně a generace poválečné (wolkerovské) na straně druhé; nelze ji však s generačním rozdělením ani ztotožnit, ani ji na ně zredukovat.“³⁷ Těsně po válce se silně projevovala vlna sociálního radikalismu, neboť v té době se socialismus jevil jako přirozená a spravedlivá možnost. Vlna socialismu sklízela úspěch téměř v celé české literatuře, nejen u nejmladší generace, jež se záhy začala názorově rozdělovat do jiných skupin. Československý národ toužil po sociální spravedlnosti a osvobození člověka – to se projevilo i v podobě literatury 20. let. Tyto touhy se v literatuře promítly již v 90. letech 19. století a na přelomu století, avšak nyní se projeví ve zcela nové podobě.³⁸ „Vize komunismu zasáhla po válce mnoho českých spisovatelů. Přihlásil se k němu někdejší anarchista S. K. Neumann, sociální demokraté Olbracht, Majerová, Hora z nastupujících autorů Seifert, Vančura, Wolker, Teige, Nezval, Halas, Biebl, Honzl, Frejka a Burian.“³⁹

Literatura se ve 20. letech 20. století mnohem více obracela ke společnosti. Byly vysloveny mnohé, dosud nepoložené otázky, jež si žádaly odpovědi. Lidé se zajímali o nové uspořádání světa, sociální spravedlnost a svobodu. Znovu se otevřelo téma vztahu umělce a společnosti. Dále se polemizovalo nad tím, jak umění ovlivňuje lidský

³⁵ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, str. 155.

³⁶ Tamtéž, s. 155–156.

³⁷ Tamtéž, s. 156.

³⁸ Tamtéž, s. 155–156.

³⁹ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, str. 553.

život a jak jsou spolu tyto sféry propojeny. V neposlední řadě se umělci zajímali o smysl umění.⁴⁰ Tato témata nalézáme i v časopise *Červen*, jenž tato práce analyzuje.

1.4.2 Proletářské umění

Toto hnutí se u nás rozvinulo: „pod vlivem všeobecné radikální atmosféry popřevratových let a zejména pod vlivem revolučního dění v Rusku.“⁴¹ V Rusku bylo již před revolucí roku 1917 na tomto principu založeno kulturně osvětové uskupení *Proletkult*, z něhož později vznikla organizace masová. *Proletkult* podporoval různé aspekty umění a rovněž i publicistiku a vydavatelství. Vedle *Proletkultu* existovala řada dalších sovětských literárních skupin, organizací a škol, jež propagovaly program revoluční kultury – např. *Levá fronta umění*. Ve dvacátých letech se rovněž uplatňovala ruská formální škola, k níž řadíme např. V. Šklovského, B. Tomaševského, R. Jacobsona, J. Tyňanova. Úspěch na našem území měly i verše mladých sovětských autorů jako jsou M. Gorkij, V. Majakovskij a A. Blok. Je potřeba zdůraznit, že proletářské seskupení bylo u nás vytvořeno jako přirozené umělecké sdružení literární bez organizačních zásahů *Proletkultu*.⁴²

Tento typ literatury byl projevem kolektivního usilování o socialisticky angažovanou literaturu. Počátky utváření tohoto literárního směru spatřuje Š. Vlašín v časopisech *Kmen* a *Červen* (redigoval S. K. Neumann) a v časopise *Var* a v *Rudém právu*. Proletářská literatura byla určena především k předčítání a recitování na dělnických shromážděních. Neumann viděl v proletářském umění prostředek revoluce a agitace.⁴³

⁴⁰ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 155–157.

⁴¹ Tamtéž, s. 159.

⁴² Tamtéž, s. 157–159.

⁴³ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983, s. 244–245.

1.4.3 Devětsil

Umělecký svaz Devětsil vznikl 5. října 1920 v Praze jako uskupení českých levicově orientovaných avantgardních umělců. V této skupině se uplatnili především umělci z mladé generace - básníci a výtvarníci, jež teprve začínali tvořit. Sdružovali se kolem K. Teiga a V. Vančury, jenž patřil k autorům starší generace. Z programového prohlášení vyplynulo, že mezi členy *Devětsilu* patřili: A. Černík, J. Frič, J. Havlíček, A. Hoffmeister, K. Prox, J. Seifert, I. Suk, L. Süß, V. Štulc, K. Teige, V. Vančura, K. Vaněk, K. Veselík, J. Němec a A. Wachsmann.⁴⁴ Mnozí z výše jmenovaných autorů se obsahově podíleli na podobě námi analyzovaného periodika. S. K. Neumann těmto umělcům poskytl prostor ve svých časopisech – *Kmen*, *Proletkult* a *Červen*. V *Červnu* jejich uměleckým projevům věnoval Neumann prostor celého 12. čísla ve čtvrtém ročníku časopisu. Dne 8. prosince 1921 se končí éra *Června*, a tak se rozešly i jeho společné cesty s *Devětsilem*, proto tato práce o dalším vývoji tohoto uměleckého uskupení nebude referovat.

1.5 A přece! Výstava několika tvrdošijných

„Ještě v průběhu války, roku 1917, se sdružili Josef Čapek, Vlastimil Hofman, Rudolf Kremlíčka, Otakar Marvánek, Václav Špála a Jan Zrzavý ve skupině, jež se pak příští rok na jaře představila výstavou nazvanou *A Přece! Výstava několika tvrdošijných*.“⁴⁵ J. Čapek o této výstavě prohlásil, že nebude spojena s žádnou školou nebo směrem, šlo o projev individuality autorů a o prezentaci osobitých malířských prací. Malíři chtěli vyjadřovat skutečnosti nově a niterněji. Výtvarné projevy *Tvrdošijných* se tedy vyznačují velkou různorodostí a subjektivními pojetími oné modernosti. V. Nebeský jejich tvorbu charakterizoval jako „*rozrůzněnou modernost*“.⁴⁶ Inspirace touto různorodostí vedla u J. Čapka v roce 1921 k vytvoření knihy *Nejskromnější umění*, jež měla podle J. Vojvodíka velký vliv na devětsilskou generaci. Dále šlo podle J. Vojvodíka u této skupiny o *snahu o novou reflexi podnětů civilismu*

⁴⁴ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983, s. 54.

⁴⁵ BĚLINA, Pavel. *Kronika Českých zemí*. Praha: Fortuna, 2003, str. 622.

⁴⁶ VOJVODÍK, Josef: A přece! Výstava několika tvrdošijných. In: PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010, s. 304.

v oblasti výtvarného umění a ve vztahu k předchozímu vývoji kubistického a kubofuturistického malířství.⁴⁷

„Název výstavy a skupiny samotné naznačuje, že její vznik byl motivován kritickou reakcí na situaci na domácí umělecké scéně; šlo o konflikt uvnitř Skupiny výtvarných umělců (spory o pojetí modernosti a kvalit uměleckého díla, kterou Čapek, Hofman a Špála z těchto důvodů opustili.“⁴⁸ Tvrdošíjní reprezentují poslední skupinový projev výtvarné avantgardy prvního desetiletí 20. století, po válce místo nich nastoupila generace avantgardy devětsilské.⁴⁹

Někteří ze jmenovaných umělců spojili svou činnost s *Červnem*, v jehož prvním ročníku dostali nemalý prostor pro své výtvarné projevy, ale i pro vyjádření svých názorů o vztahu člověka a umění, o stavu umění a jeho budoucím směřování. Tato skupina se po svých 5 společných výstavách v roce 1923 rozešla.

⁴⁷ VOJVODÍK, Josef: A přece! Výstava několika tvrdošijných. In: PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010, s. 303–304.

⁴⁸ Tamtéž, s. 303.

⁴⁹ Tamtéž.

2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ČASOPISU ČERVEN

Při psaní této kapitoly využijeme jako zdroj informací, dat a fakt především kapitolu *Neklidný rok 1920* od J. Brabce z knihy *Dějiny nové moderny*, dále pak budeme vycházet z knihy *Dějiny české literatury IV.* a z *Dějin československé žurnalistiky*. Jako primární zdroj informací nám však poslouží samotný časopis *Červen*. S jistou opatrností a obezřetností jako původce informací použijeme i knihu *Neumannův Červen*, a to především pro získání jmen autorů a faktografických informací, jinak se proti velké části tezí a názorů této knihy vymezujeme spíše kriticky.

Časopis *Červen* reprezentuje poválečný literární vývoj na našem území, vycházel od 7. března 1918 a svou činnost ukončil 8. prosince 1921. Tři roky trvání tohoto periodika byly rozděleny do čtyř ročníků, v nichž působil jako redaktor S. K. Neumann. *Červen* byl vydáván v nakladatelství Františka Borového v Praze.

V první polovině 20. let nevzniklo mnoho periodik, jež by se věnovala přímo literatuře. Rozvíjely se však časopisy a revue, jež se zabývaly sociální a politickou sférou. Kulturní, umělecké a literární otázky zůstávaly obvykle poněkud stranou.⁵⁰ „Významný podíl na literárním vývoji mají časopisy levicově orientované, ať už spjaté s individuálními koncepcemi některých představitelů starší generace (Neumann, Šalda, Nejedlý), nebo s kolektivním uměleckým úsilím poválečné avantgardy.“⁵¹ V prvním ročníku *Června* lze spatřovat obě tendence, jak snahu věnovat se otázkám politickým a sociálním, tak snahu vyjadřovat se k umění a literatuře. Jaromír Lang řekl o prvním ročníku časopisu následující: „Představy o socialismu i svobodě byly u něho sice upřímné, ale nejednou mlhavé. Oddal se především umění a literatuře.“⁵² Až teprve počátkem druhého ročníku proběhla u *Června* transformace vedoucí k hlubšímu zájmu o politické záležitosti.

V *Červnu* se rovněž promítl výrazný poválečný posun doleva. „Z orgánu pro „nové umění,“ vycházejícího ještě z ducha předválečné moderny, stává se *Červen* postupně tribunou mladé levě orientované generace a teoretickým a kulturně-politickým orgánem hnutí proletářské kultury.“⁵³ V *Červnu* se sdružovali autoři *znastupující komunisticky orientované generace* (Hora, Píša, Němec, Černík, Teige, Honzl, Wolker,

⁵⁰ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV.* Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 172.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² LANG, Jaromír. *Neumannův Červen.* Praha: Orbis, 1957, s. 14.

⁵³ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV.* Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 173.

Seifert, Hůlka, Hořejší, Vančura, Hoffmeister). Píša a Teige v Červnu debutovali svými programovými statěmi.⁵⁴

Neumann o *Červnu* řekl následující:

„Červen byl založen především pro nové hnutí umělecké, pro ony ismy, které jako nenárodní měly být u nás válkou vyhlazeny, chtělo se nám dokázat, že žijí, že jsou dokonce velmi živé, a že již prostá spravedlnost velí, aby jim bylo poskytnuto místo na slunci [...].“

„[...] Tak tomu bylo s námi, a chopivše se práce, chtěli jsme počít tam, kde jsme na počátku války přestali. Válka nás nezměnila. Tak nehotoví a náladoví jsme nebyli. [...].“

„[...] Tak jsme tedy počali. Nové umění žilo a sílilo. Ale něco přece bylo změněno a měnilo se. Byli jsme nemálo rozprášeni válkou. Odešli nám nejslibnější. Jiní, domuceni poměry, zaujali posice, které jim braly čas i volnost. Červen vycházel v době nejkritičtější a nebylo snadno udržeti jej na kýžené výši. To byla naše bolest. Ale dokázali jsme, co jsme chtěli. Přinesli jsme důkaz, že naše hnutí nezahynulo, že pracuje a že se bude pracovat. [...].“⁵⁵

V **prvním** ročníku (1918-1919) *Června* bylo Neumannovým cílem vytvořit prostor pro mladé a zároveň chtěl poukázat na vývoj hnutí předválečného i poválečného. Shromažďoval kolem sebe mnohé autory i ty, s nimiž sympatizoval před válkou. Umělce, jež kolem sebe sdružil, nazýval „novou českou modernou“, v té době měl na mysli především bratry Čapky, V. Špálu, V. Hofmana, B. Kubištu, J. Zrzavého, R. Kremličku, J. Konůpka, P. Kotíka. Po válce se dostaly opět ke slovu úvahy o národní podstatě českého umění, o nichž se mluvilo i před válkou, nyní se však projeví v ještě větší intenzitě. Proud moderny vycházel z předválečných stylů, a to například z kubismu, futurismu, novoklasicismu a expresionismu.⁵⁶ „Dokladem toho byla již první „výstava několika tvrdošijných“ v dubnu 1918, které se účastnili Josef Čapek, Vladislav Hofman, Rudolf Kremlička, Otakar Marvánek, Václav Špála a Jan Zrzavý. Slova „tvrdošijní“ a název výstavy *A přece!* výrazně demonstrovaly polemické

⁵⁴ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 173.

⁵⁵ *Červen. Tendenční čtrnáctideník. Nové umění – Příroda – Technická doba – Socialismus – Svoboda*. 6. 3. 1919, roč. 1, č. 23+ 24, s. 326.

⁵⁶ LANG, Jaro mír. *Neumannův Červen*. Praha: Orbis, 1957, s. 16–18.

„navzdory“ časovým proudům.“⁵⁷ Ke zmiňované výstavě připravil S. K. Neumann katalog, popisoval v něm skupinu *Tvrdošijných* jako „rázovitou, silnou, českou větev soudobého moderního umění evropského“.⁵⁸ Orgánem moderny se stal první ročník *Června*. Podle J. Brabce znamenal začátek roku 1920 *suverénní „návrat“ výtvarné moderny*. Bylo realizováno několik výstav a ve vzduchu stanuly otázky o vztahu předválečného umění a soudobé moderny, o její funkci a místě.

„Řada spisovatelů byla již před válkou součástí diferencovaného hnutí moderny (bratři Čapkové, František Langer, S. K. Neumann, Josef Kodíček, Richard Weiner, František Taussig); někteří přijímali jeho dílčí iniciace (např. Otakar Theer, Otokar Fischer, Viktor Dyk). Výtvarná moderna vytvářela – komunikací s různými evropskými moderními trendy – jakýsi rámec pro různé styly, pro něž byla příznačná negace novoromantismu, impresionismu a dekadence. Principy moderní tvorby na zlomu druhého a třetího desetiletí nejjednoznačněji formuloval S. K. Neumann.“⁵⁹

Dále se z oblasti literatury k Neumannovi hlásili autoři ze starší generace: R. Weiner, J. Durych, V. Mixa, O. Fischer, a také mladší autoři jako J. Hora a V. Vančura. Z výtvarných kritiků můžeme jmenovat V. Nebeského a J. Fleischnera. V. Dyk a F. Šrámek v *Červnu* zastupovali generaci *raných anarchistů z počátku století*. Autoři kolem prvního ročníku *Června* vyjadřovali své požadavky na umění a dožadovali se nového umění, nové výrazovosti a nové krásy.⁶⁰ Je nutné podotknout, že nejvíce však šlo o polemiky o umění výtvarné a o úvahy nad stavem českého výtvarnictví. Literární kritiky nejsou v prvním ročníku příliš zastoupeny. V prvním ročníku čtenáře zaujmou četné obrazové přílohy od J. Čapka, V. Špály a V. Hofmana. V tomto ročníku se dále objevovaly ukázky ze světové poezie a prózy, dále pak poezie českých básníků z okruhu *Června*. Neumannovi však nešlo jen o uměleckou kritiku a o nové pojetí umění, první ročník periodika měl v podtitulu také pojmy „socialismus a svoboda.“ A právě on byl osobou, jež určovala politicky bojovnou podobu *Června*, avšak politicky bojovná úloha a radikální tendence v pravém slova smyslu se začaly projevat až od jara 1919 – tedy od druhého ročníku.

⁵⁷ BRABEC, Jiří: Proměny předválečné moderny. In: PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010, s. 342.

⁵⁸ Tamtéž, s. 343.

⁵⁹ Tamtéž, s. 344.

⁶⁰ LANG, Jaro mír. *Neumannův Červen*. Praha: Orbis, 1957, s. 15–18.

Již na konci prvního ročníku ve svém prohlášení avizoval Neumann plánovaný obsahový posun *Června* směrem k otázkám politickým, sociálním a kulturním, podotkl však, že na uměleckou oblast nehodlá zanevřít. Druhý ročník časopisu se měl stát „*týdeníkem pro radikální směry a kulturní politiku*“. Politicky orientovaná témata a články se tedy rázem dostaly do popředí. Z redakčního prohlášení *Června*:

„[...] V našem životě kulturním chce Červen ve všech oborech podporovati očistu a státi za každou dobrou prací odbornou, zejména pokud jest vedena duchem vážné demokratičnosti a modernosti bez kompromisů s odloženými hodnotami. Bude trpělivě a houževnatě hájit stanovisko, že politika a snahy sociální musí ustavičně jíti ruku v ruce s prací kulturní, odbornou, lidovýchovnou. Umění slovesné i výtvarné zůstane nadále rovnocennou složkou programu Června, který zachová si nadále svá přísná hlediska. [...] Program, který v prvním ročníku mohl býti uskutečněn toliko jednostranně a pro užší okruh interesentů, chce Červen rozvinouti nyní v celé šíři a pro čtenářstvo všech kruhů.“⁶¹

Druhý ročník *Června* (1919-1920) zahajuje svou činnost v období prvních měsíců mladé republiky. „S rostoucí diferenciací ve společnosti se *Červen* zaměřoval stále více na problémy kulturně politické a posléze výhradně politické.“⁶² Neumann se snažil o to, aby se kolem časopisu opět shromáždila umělecká avantgarda, jež tvořila základ *Června* v posledním roce války. Dle požadavku modernosti, se shromáždily kolem druhého ročníku *Června* osobnosti civilistické a kubistické moderny, prim hrál Neumann s bratry Čapky. Zpočátku předpokládal, že se umělecké zájmy předválečné a válečné moderny nedostanou do konfliktu s politickými požadavky nově vzniklého československého státu, jenže z důvodu revolučního společenského procesu muselo dojít v *Červnu* k utřídění názorů.⁶³

„Tak, jak se tříbil politický program listu a jeho mlhavě humanitářské a svobodářsky demokratické změřeni bylo zpřesňováno stanoviskem k poměrům v novém socialistickém Rusku a k soudobému evropskému revolučnímu vývoji, tak se krystalizoval v Červnu

⁶¹ *Červen. Tendenční čtrnáctideník. Nové umění – Příroda – Technická doba – Socialismus – Svoboda.* 6. 3. 1919, roč. 1, č. 23+24, s. 331.

⁶² BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky. III. Díl. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944.* Praha: Novinář, 1988, s. 132.

⁶³ LANG, Jaro mír. *Neumannův Červen.* Praha: Orbis, 1957, s. 106–108.

*i jeho program kulturně politický a ideově umělecký. Představitelé předválečné a válečné české moderny, v ideovém směru značně apolitičtí, opustili práci v Neumannově revolučním listu a našli působiště v jeho liberálnějším Kmeni a v jiných časopisech. K Neumannovi se nyní přimkli jeho starší druzi z anarchistického a pokrokového předválečného politického hnutí, umělci i političtí publicisté, a vrstva umělecké mládeže, která začala razit cesty českému proletářskému umění [...]*⁶⁴

Kolem Neumanna se sdružila nová avantgarda, jež byla politicky mladá a v níž generační rozdíly nehrály roli. Jenže ani v tomto nově utvořeném pokrokovém uskupení umělců nenašel Neumann naplnění svých požadavků na české proletářské umění. Autoři vznikající české proletářské poezie (Wolker, Seifert, Hora, Němec) se kolem Neumanna shromáždili až ve třetím a ještě více ve čtvrtém ročníku *Června*. Výjimku tvořil J. Wolker, jenž teprve vstupoval do literatury a přispíval svými texty již do druhého ročníku časopisu. Autorskou základnu časopisu z prvního ročníku vystřídali mladší autoři. Jméno J. Čapka se v časopise již vůbec neobjevilo a K. Čapek přispěl jen jedním článkem. Do *Června* přestal psát O. Fischer, R. Weiner, J. Durych a další. Druhému ročníku dominovala jména jako A. Sova, F. Šrámek, H. Malířová, M. Kácha, J. Hora, F. Němec, I. Suk, A. M. Piša a A. Černík.⁶⁵ „Jedni signalizovali onu „krátkodobou epizodu“ české proletářské poezie. Druzí protějšek k ní, tendence devětsilového modernismu.“⁶⁶ Ve druhém ročníku se časopis zaměřil domácí politické události. Neumann si dával za cíl vyvolat socialistickou revoluci, což se setkalo s kladnými ohlasy velkého množství lidí z řad dělnictva. Neumannův *Červen* byl prostředníkem pro vyjádření nálady těchto mas a stavěl se za ně a jejich politické požadavky. Radikální tendence v periodiku podněcoval roku 1919 zejména Neumann společně s některými anarchisty, anarchokomunisty a dalšími, již se k anarchismu nehlásili. Je však pravděpodobné, že předváleční anarchisté tvořili a určovali hlavní podobu časopisu.⁶⁷ K přerodu Neumanna z anarchistického socialisty v marxistu přispělo poznání výsledků Říjnové revoluce v Rusku a „*přihlášení se k myšlenkám*

⁶⁴ LANG, Jaro mír. *Neumannův Červen*. Praha: Orbis, 1957, s. 106.

⁶⁵ Tamtéž, s. 52–53.

⁶⁶ Tamtéž, s. 54.

⁶⁷ Tamtéž, s. 54–66.

Října“.⁶⁸ Dalším zdůvodů bylo i seznámení se s díly autorů Maxima Gorkého a Vladimíra Iljiče Lenina.

Třetí ročník časopisu (1920-1921) bychom mohli označit za ideový vrchol Června, pravděpodobně v něm byly nejlépe splněny Neumannem vytyčené cíle a požadavky. Zároveň v něm můžeme vysledovat velmi silné bojovné tendence československé revoluční novinářiny počátku 20. let. Časopis v tomto ročníku přijal podtitul „sociální týdeník“. Ve svém provolání - *Severskému proletariátu!* vyzývá Neumann anarchisty k zakládání komunistických skupin, jde o významný text, jehož důkladnější analýze jsme se věnovali v podkapitole 5.4.

„Současně s tím, jak S. K. Neumann ztrácel víru v československý stát a jeho politické zřízení, dozrával v něm názor o nutnosti revoluce na celém světě, tedy i v Československu. Aby k tomu mohlo dojít, musila být také zde založena komunistická strana. Proto se Červen, zejména jeho třetí ročník, který byl oficiálním Orgánem komunistických skupin, věnoval propagaci VŘSR⁶⁹ a zásad Komunistické internacionály.“⁷⁰

Umění bylo v tomto ročníku zcela odsunuto na okraj zájmu, to potvrzuje fakt, že zhruba na šesti stech stranách třetího ročníku časopisu byl udělen prostor pouze 10 básním a 4 prózám, pro polemiky o umění a další podobné statě a kritiky nebyl vyčleněn prostor vůbec žádný. Největší změnu spatřujeme v ideovém a politickém zaměření časopisu, je v něm již patrný definitivní rozchod s anarchismem a anarchokomunismem.

Červen ve třetím ročníku proměnil svou ideovou základnu a přiklonil se k marxismu a ideám Říjnové revoluce. Červen rovněž začal propagovat leninské názory a stal se prostředníkem *Třetí internacionály*. V *Edici Června* vyšel v roce 1920 Leninův *Stát a revoluce*, jenž byl prvním Leninovým spisem přeloženým do češtiny.⁷¹ Časopis na to upozorňuje ve 3. čísle z 1. dubna 1920 ve své inzertní části (viz. obrazová příloha č. 1).

⁶⁸ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky. III. Díl. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944*. Praha: Novinář, 1988, s. 132.

⁶⁹ Velká říjnová socialistická revoluce.

⁷⁰ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky. III. Díl. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944*. Praha: Novinář, 1988, s. 132.

⁷¹ LANG, Jaro mír. *Neumannův Červen*. Praha: Orbis, 1957, s. 179–180.

Červen chtěl působit na široké masy národa - ideově a politicky je převychovat, poněvadž považoval za nutné, aby vznikl jednotný ukázněný předvoj dělnického hnutí a aby rovněž vznikla komunistická strana jakožto složka *Třetí internacionály*. První parlamentní volby (6/1920) ukázaly posun československých obyvatel směrem k socialistickému smýšlení.⁷²

Éra **čtvrtého** ročníku *Června* (1921) se započala 5 týdnů před ustavujícím sjezdem Komunistické strany Československa. Časopis již nebyl orgánem *Svazu komunistických skupin*, podle Neumanna nabyla vznikající komunistická strana již dostatečné síly, takže již nepotřebovala mít takovou oporu v *Červnu* jako doposud a *Červen* se tak mohl začít vyvíjet dalším směrem.⁷³ Neumann ve svém textu *Do nového ročníku*, jenž vyšel v 1. čísle čtvrtého ročníku časopisu, říká o dalším pojetí a vývoje *Června* následující:

„Mohli bychom říci, že Červen má se státi prvním pokusem o čistě komunistickou revue, ale slovo revue je příliš široké, zkompromitované, měšťácké. Chceme časopis živý a bojovný. Chceme, aby v Červnu vřel nový svět, který tu jest již anebo přichází. Svět opravdu socialistický. Nebudeme se tajiti tím, že chceme rozpolit český kulturní život a pomáhati zocelit veliký duchovní svazek mladých kulturních pracovníků s revolučním proletariátem domácím i světovým.“⁷⁴

Červen se podle Neumanna ve čtvrtém ročníku nemíní zřít politiky, ale periodikum pozbuje své dosavadní čistě politické úlohy. Nyní také tvrdil, že je především na bedrech politiků, aby vedli politické síly, kulturní pracovníci mají pozvedávat úroveň celku. Neumann ve svých textech ve čtvrtém ročníku uvažoval o základních principech nové socialistické estetiky. *Červen* opět změnil svůj podtitul, z něhož bylo patrné, že politika bude zatlačena do pozadí zájmu, časopis se vrátil ke dříve vytyčeným úkolům, zejména k těm, jež si stanovil při svém vzniku. Kulturní práce měla být hlavním směrem periodika. Dominantní myšlenkou se opět stává „rozpolcení českého kulturního života“. K *Červnu* se začala hlásit nejmladší generace v čele s J. Wolkerem. Ve čtvrtém ročníku poskytl Neumann mladým autorům prostor ve formě věnování celého 12. čísla skupině *Devětsil* (viz obrazová příloha č. 2), v tomto

⁷² LANG, Jaro mír. *Neumannův Červen*. Praha: Orbis, 1957, s. 179–180.

⁷³ Tamtéž, s. 183.

⁷⁴ *Červen. Proletkult – Komunism – Literatura – Nové umění*. 7. 4. 1921, roč. 4, č. 1, s. 11.

čísle se projevil A. Černík, V. Štulc, V. Vančura, K. Teige. Z redakční zprávy je patrné, že do časopisu měl přispět několika básněmi i J. Seifert, omluvil se však pro nemoc. Tato zpráva dále upozorňuje na plánované první vydání sborníku skupiny *Devětsil*.⁷⁵ V 1. čísle čtvrtého ročníku nacházíme redakční upozornění na to, že se *Červen* právě v tomto ročníku stane podnikem družstva *Kmen*, bylo tomu tak pravděpodobně z finančních důvodů, neboť redakce zmiňuje nákladnost tiskařské práce, prosí čtenáře o to, aby sami časopisu dělali reklamu a přivedli nové čtenáře, na což prý redakce nemá peněz.⁷⁶

V *Epilogu* posledního čísla čtvrtého ročníku časopisu Neumann shrnuje činnost periodika a uzavírá tuto kapitolu svého života. Upozorňuje zde také na začátek vydávání časopisu *Proletkult*, jenž bude redigovat místo *Června*.

„Tímto číslem končí mé redigování Června, končí s končícím se rokem kalendářových, aby v novém roce již bylo možno počítati jinde. Červen dohrál již svou úlohu jako časopis jednotlivcův a vedle strany stojící; jako redaktor mohu se dnes zúčastniti jen díla kolektivního a tím bude bohdá orgán proletářské kultury v Československu. [...]“

„[...] Orgán československého proletkultu musí se státi kolektivním dílem, obrazem intelektuálních sil a snah našeho komunismu. Potřeby proletariátu určí jeho směr, nikoli vůle jednotlivcova nebo zájmy intelektuálních skupinek [...]“⁷⁷

⁷⁵ *Červen. Proletkult – Komunism – Literatura – Nové umění*. 23. 6. 1921, roč. 4, č. 12, s. 182.

⁷⁶ Tamtéž, 7. 4. 1921, roč. 4, č. 1, s. 15.

⁷⁷ Tamtéž, 8. 12. 1921, roč. 4, č. 26, s. 368.

3 PRVNÍ ROČNÍK ČASOPISU 1918–1919

U následujících čtyř prakticky zaměřených kapitol budeme vycházet především ze samotného časopisu a z vlastních poznatků. Ve velmi omezené míře použijeme jinou literaturu uvedenou v odkazech.

3.1 Obecné vydavatelské informace

První ročník časopisu vycházel jako čtrnáctideník, a to vždy první a třetí čtvrtek v měsíci. První číslo *Června* vyšlo 7. března 1918 a poslední jako dvojčíslo 6. března 1919. Celkově měl tedy první ročník 24 čísel. První ročník *Června* vycházel s podtitulem *Tendenční čtrnáctideník – Nové umění – Příroda – Technická doba – Socialismus – Svoboda*. Přehled toho, kdy *Červen* vycházel a kolik měl stran, ukazuje tabulka. (viz. Tabulka č. 1)

Předplatné na celý rok stálo 24 korun, na půl roku 12 korun a na čtvrt roku korun 6. Cena jednotlivých čísel byla 1,20 korun. Pokud byl *Červen* vydán jako dvojčíslo, stál 2,40 korun. Zajímavostí je, že prvních 50 výtisků každého čísla vycházelo na speciálním papíře, přílohy byly obvykle podepsány autory a výjimečně i kolorovány, za příplatek šlo periodikum získat v jakési unikátní, luxusní podobě. Standardně byl časopis výhradně černobílý.

Vydavatelem a zodpovědným redaktorem prvního ročníku byl Stanislav Minařík. Časopis vydávalo nakladatelství Františka Borového v Praze ve Štěpánské ulici č. p. 37. První ročník vycházel v o něco menším formátu A4. Jednotlivá čísla časopisu měla rozsah 15 stran, pokud vyšel jako dvojčíslo, činil rozsah 23 stran (výjimkou je pouze poslední dvojčíslo).

Grafická podoba titulní strany každého čísla byla velice atraktivní, vždy ji tvořil jedinečný linoryt či kresba, zpravidla od J. Čapka, V. Špály, J. Zrzavého či V. Hofmana, jedenkrát od následujících tří – A. Wachsmanna, R. Kremličky, B. Kubišty. Obrázek na titulní straně byl dominantou a upoutal pozornost (viz. obrazová příloha č. 3). Další strana poskytovala informace o předplatném časopisu, zprávy od redakce (např. jaké knihy doporučuje ke čtení, informace o tom, jak bude vypadat příští číslo) a také obsah daného čísla *Června*, následoval vlastní text časopisu, jenž uzavíral obvykle dvoustránkový prostor pro inzerci.

V časopise byl věnován značný prostor grafikám od různých autorů, téměř na každé straně nalezneme obrázek a častokrát je mu věnována celá strana. V prvním ročníku se objevovaly linoryty, dřevoryty a kresby. *Červen* kolem sebe ročníku shromažďoval výtvarnou skupinu *Tvrdošijní*, do níž patřili někteří z výše zmiňovaných (J. Čapek, V. Špála, J. Zrzavý, R. Kremlička).

Na začátku prvního čísla se od redakce dozvídáme, že si klade za cíl otiskovat básně a prózy tvárně nové – původní i přeložené a výtvarné práce domácí i cizí.

3.2 Hlavní přispěvatelé

Nejvýraznější osobností prvního ročníku a zároveň nejaktivnějším přispěvatelem byl jednoznačně S. K. Neumann, publikoval především teoretické stati o umění, ale přispíval i básněmi a drobnými prozaickými útvary, politické příspěvky v tomto ročníku publikoval pod pseudonymem *Civis Bohemicus*. Dalšími výraznými osobnostmi byli Josef a Karel Čapkové, R. Weiner, J. Frič, J. Durych, J. Zrzavý, O. Fischer, J. Hora, F. Šrámek, V. Nebeský, A. Veselý. Mezi autory, jež do časopisu přispěli jedním textem nebo byli méně aktivní než předchozí zmiňovaní, patřili: R. Kremlička, J. Bartoš, O. Marvánek, E. Kleiner, V. Mixa, L. P. Vladyka, K. Vaněk, J. Kubišta.

3.3 Rubriky a zajímavé příspěvky

Zde je nutno čtenáře upozornit na to, že výběr tzv. zajímavých příspěvků u všech podkapitol tohoto typu v této bakalářské práci, byl podřízen našemu čistě subjektivnímu výběru, jde o články, jež nás z nějakého důvodu zaujaly, v budoucnosti by mohly být podřízeny podrobnější analýze, v této bakalářské práci k tomu však není určeno tolik prostoru – práce tedy důkladněji poreferuje jen o některém z nich. Předchozí upozornění však neplatí u rubrik časopisu, jež jsou vždy vyjmenovány všechny.

Z obecné charakteristiky *Června* již vyplynulo, že v prvním ročníku svého působení poskytoval nemalý prostor literární i výtvarné moderně, z toho důvodu tvoří obsah časopisu nezanedbatelný počet básní a próz. Rubriky prvního ročníku byly následující: *Básně*, *Prózy*, *Články* (především politické), *Kritiky* a *Polemiky* (především umělecké).

Od prvního čísla vycházel v časopise na pokračování román *Bubu z Montparnassu* od Charlese-Louise Philippa, jehož závěr najdeme ve dvojčísli 19-20, přeložila jej J. Votrubová-Veselá. Páté číslo bylo věnováno malíři J. Špálovi. Sedmé číslo *Června* redakce věnovala roku 1848, celé číslo obsahovalo jeden rozsáhlý článek od Dr. J. Heidlera s názvem *Rok osmačtyřicátý* a číslo uzavírala báseň od J. Nerudy – *Romance o jaře 1848*. Osmé číslo se zaměřilo na architekturu V. Hofmana a také v něm redakce apelovala na čtenáře, aby agitovali pro *Červen* mezi svými známými, neboť autoři měli velké množství materiálu, ale malý prostor pro publikování a rovněž i omezené finanční prostředky. Dvojčísli 13-14 bylo formálně věnováno malíři J. Čapkovi, ale časopis obsahoval obvyklé příspěvky. V sedmnáctém čísle přispěla redakce zajímavým článkem s názvem *Válka končí*. Dvojčísli 21-22 bylo věnováno zemřelému B. Kubištovi, jenž s *Červnem* spolupracoval, časopis obsahoval statě J. Čapka a K. Čapka o B. Kubištovi a předplatitelé luxusnějšího vydání obdrželi 2 původní Kubištovy grafiky s popisem. Dále toto dvojčísli obsahovalo překlad Apollinairova *Pásma* od K. Čapka. V posledním dvojčísli prvního ročníku časopisu se objevil doslov redakce, v němž nastínila budoucí vývoj periodika a plánované rozšíření jeho obsahu o směr politický, sociální a kulturní. Dále redakce shrnula, co časopis za rok svého trvání dokázal a zda splnil své cíle a také zde nalezneme úplný obsah příspěvků ze všech čísel i se jmény autorů.

3.4 Vybraná kauza

I zde je potřeba připomenout fakt, že výběr článků do podkapitol tohoto typu je podřízen našemu subjektivnímu výběru a zaujetí.

Jak jsme již avizovali, první ročník *Června* se věnoval mimo jiné i kritikám uměleckých děl, v této podkapitole ukážeme, jakým způsobem byla napsána jedna z nich. Naší analýze bude nyní podrobena literární kritika K. Čapka - *Zpěvy domova* – kritika se týká stejnojmenné básnické sbírky A. Sovy vydané v roce 1918.

K. Čapek začíná svou kritiku popisem druhého oddílu Sovovy básnické sbírky, tento oddíl označuje za Sovův projev soucitu a vzdoru. Sova touto sbírkou reagoval na první světovou válku, vyjadřoval v ní svůj odpor k válce a strach o osud národa. Ve druhém oddílu se podle Čapka projevuje patos a kolektivní hněv. Sova tímto zaměřením své sbírky podle Čapka navázal na dlouhou linii svých předchůdců:

„[...] můžete vzpomenouti stejně na Páteční zpěvy jako na Písně otroka, na zemní češství Sládkovo jako na strašnou bolest Bezručovu; Vlast, Spravedlnost, Otroctví, Lidskost, to jsou mocná, nekonečně rozněcující slova, kterými básník, mluvčí národa, burácí, káže, zajíká se, udýchává se ve vášnivém, ale nicméně ideovém, nicméně abstraktním pathosu. A přece je to skutečnost; tato zosobněná Vlast, tato heslová Spravedlnost, tato v slzách vyřknutá Lidskost – nejsou-liž tím, zač se skutečně bijeme?”⁷⁸

Pak se ve své kritice věnuje prvnímu oddílu Sovovy knihy, kde podle něj chybí motivy spravedlnosti a otroctví, Sova se zde prý věnuje skutečným věcem, věcem dobře známým, mírným a klidným, K. Čapek jmenuje: olše, potůčky, lesní stín, obilné pole, práce na polích, klid usínající vesnice, vesnický hřbitov, řemesla, květiny a hory. Jmenované věci označuje za Sovovy vzpomínky na rodný kraj. O těchto lyrických verších říká: „[...] je to jako byste – zvažnělí nevím jakou bolestí, uzralí nevím jakým prožitím – procházeli rodným krajem.“⁷⁹ K. Čapek Sovovo dílo vyzdvihuje pro jeho vlastenectví a touhu přimknout se k národu a jeho tradicím.

⁷⁸ Červen. Tendenční čtrnáctideník. *Nové umění – Příroda – Technická doba – Socialismus – Svoboda*. 17. 10. 1918, roč. 1, č. 16, s. 227.

⁷⁹ Tamtéž.

4 DRUHÝ ROČNÍK ČASOPISU 1919–1920

4.1 Obecné vydavatelské informace

Ve druhém ročníku se změnila periodicita časopisu, nadále vycházel ve čtvrtek ale nyní jako týdeník. Jak už předesílala redakce na konci prvního ročníku - změnil se i podtitul časopisu, a to na *Týdeník pro radikální směry a kulturní politiku*. Rozsah jednotlivých čísel činil 7 či 11 stran.

Čtvrtletní předplatné stálo 5 korun a jednotlivá čísla 40 haléřů. Časopis vycházel ve velikosti formátu A4. První číslo druhého ročníku vyšlo 6. března 1919 a poslední 4. března 1920. Druhý ročník *Června* měl dohromady 52 čísel. Přehled rozsahu stran a dat vydání druhého ročníku ukazuje tabulka. (viz. Tabulka č. 2)

Výraznou změnou prošla grafická podoba časopisu i jeho titulní strana. Nyní již obsahovala pouze jakési logo časopisu a oproti prvnímu ročníku zcela zmizel obrázek z titulní strany (naprostou výjimku tvoří titulní strana čísla 8). Na titulní straně stály informace o předplatném, o redakci a základní údaje, to zabralo zhruba 1/3 strany a hned pod tím následoval text časopisu, tím začal *Červen* vzhledově připomínat spíše noviny (viz. obrazová příloha č. 4), redakce na tento nový fakt upozorňovala na konci prvního ročníku. Odstraněna byla také první strana, která v prvním ročníku patřila sdělení redakce apod. a také obsah čísla, jenž byl v prvním ročníku na druhé straně časopisu. Inzerce byl rovněž věnován menší prostor, nyní jí byla poskytnuta jen jedna strana, v některých případech byla kvůli množství textu zcela vytlačena. Výrazně byl také omezen prostor pro obrázky, ve druhém ročníku jich nalezneme o poznání méně, obvykle je v každém čísle jeden nebo vůbec žádný, ale pokud v čísle je, stále mu je věnována celá strana časopisu.

V *Červnu* byly otiskovány básně; povídky; články vědecké, sociální a politické; literární kritiky a úvahy; výtvarné kritiky a další zprávy. Časopis byl stále vydáván v nakladatelství Františka Borového v Praze ve Štěpánské ulici č. p. 37, kde sídlila i redakce. Zodpovědným redaktorem se stal M. Kácha.

4.2 Hlavní přispěvatelé

Je nutno podotknout, že ve druhém ročníku *Června* byly značně odsunuty umělecké příspěvky a mnohem více se prosazovaly články politické, agitační a socialistické. Velké množství takových článků je bohužel anonymních. Ve druhém ročníku se začaly silně projevovat sympatie pro radikální socialismus, a tak se pozornost časopisu zaměřila spíše k politickým a teoretickým otázkám. Vlivem této změny se změnil okruh autorů kolem časopisu. Až na několik výjimek přestali do *Června* psát autoři z předválečné generace a ke slovu se dostávali noví autoři z nejmladší generace.

Mezi nejaktivnější autory politických příspěvků patřili: dr. E. Vajtauer, J. Kučera, S. K. Neumann, G. Landauer. V počtu básnických příspěvků vynikali J. Hora a F. Němec. Básněmi dále přispívali A. Černík, J. Hostáň, Z. Kalista, S. K. Neumann, A. M. Píša, J. Reiner, I. Suk. Povídky a jinou beletrii psali K. Čapek, J. H. Hradecký, V. Mixa, V. Vančura a další. Předchozí zmiňovaní do *Června* napsali po jednom příspěvku. Viditelně aktivnější byl Fráňa Šrámek, jenž psal rozličné povídky a S. K. Neumann, jenž do časopisu psal příběh na pokračování s názvem *Elbasan*.

4.3 Rubriky a zajímavé příspěvky

Články jsou děleny do následujících rubrik: *Básně, Povídky a jiná beletrie, Domácí politika, Zahraniční politika, Ruská revoluce a sovětové Rusko, Socialism, Internacionála* a *Různé články* (nezařazené do rubrik). *Červen* hojně otiskoval překlady, zejména v rubrikách *Zahraniční politika, Ruská revoluce a sovětové Rusko* a *Internacionála* - překládali se autoři jako L. Bertoni, U. Sinclair, P. Kropotkin, V. I. Lenin, M. Gorkij, H. Barbusse. V tomto ročníku nalezneme ještě poměrně vysoký výskyt básní a próz, na rozdíl od třetího ročníku, kde byly takové umělecké projevy takřka vytlačeny.

V 1. a 2. čísle tohoto ročníku byl otištěn článek s názvem *Sjezd českých anarchistů-komunistů*, jenž pojednává o průběhu tohoto sjezdu a seznamuje čtenáře s některými novými ustanoveními. Ve druhém čísle vyšla kritika k básnickým spisům V. Dyka. Ve čtvrtém čísle se v redakčním doslovu k danému číslu objevuje text, jenž pojednává o tom, že se naše republika nachází „mezi dvěma ohni“ – „[...] na jedné straně šířící se a blížící se požár revolučního socialismu, na druhé komando diplomatů

a generálů dohodového velkokapitálu, srážka těchto dvou ohňů a světů zdá se nevyhnutelnou, my jsme uprostřed [...].“⁸⁰

V 8. čísle se objevila oslavná báseň J. Hory s názvem *První máj*. V témže čísle a čísle devátém polemizuje S. K. Neumann – zde jako *Civis Bohemicus* a vztahu umělců a společnosti. V 9. čísle Neumann opět pod pseudonymem – tentokrát jako *Sigma* – vystupuje s básní *Žalm*, jež byla později zařazena jako *Žalm roku 1919* do jeho sbírky *Rudé zpěvy*. V 10. čísle vyšel článek *Revoluce a kultura*, jež představuje několik myšlenek z knihy M. Gorkého. Od 12. čísla se započalo vycházení Neumannových válečných vzpomínek, jež byly s přestávkami vydávány na pokračování pod názvem *Elbasan* až do 32. čísla. Třinácté číslo přineslo báseň *Sloky spisovatelům* od A. Sovy, kde popisuje úlohu spisovatele a vyjadřuje se o tom, že tisk je silná zbraň a má být prostředníkem revoluce. Šestnácté číslo obsahuje článek *Z řeči k voličům*, kde autor referuje o československých politických stranách. Toto číslo rovněž obsahuje jediný umělecký projev K. Čapka, jež lze zařadit do druhého ročníku časopisu, jde o povídku *Uražený* a je to poslední jeho počín spojený s *Červnem*, jeho jméno už se až do konce vydávání časopisu více neobjevilo. *Po volbách* je článek z 18 čísla a reprezentuje názor redakce na volební výsledek. V 18. čísle bylo otištěno provolání ke Všemu produktivně pracujícímu lidu v Československé republice, jež čtenáře upozorňuje na založení socialistické rady osvětových dělníků. Báseň *Praha* od J. Hory je obsažena ve 25. čísle časopisu a vyjadřuje básníkovu lásku ke zmiňovanému městu. Ve svém 33. čísle otiskl *Červen* stanovy hnutí Clarté. Pětatřicáté číslo časopisu obsahuje rozsáhlou povídku F. Šrámka s názvem *Popová*, jež je obohacena o obrázky od J. Čapka. Osmatřicáté číslo přináší rozsáhlý článek s názvem *Trestnost homosexuality* a podle redakce je to příspěvek k naléhavé reformě trestního zákona, homosexualita je zde popisována jako vrozená zvrácenost pohlavních pudů. Ve 47. a 48. čísle byl otištěn překlad článku s názvem *Všem* od H. Barbusse, v němž popisuje hnutí Clarté a povzbuzuje k jeho rozšíření. V 52. čísle se objevil úryvek z Rollandova dramatu s názvem *Danton*. V tomto čísle vychází závěrečný proslov redakce ke druhému ročníku, kde je shrnuta činnost *Června*. Redakce považuje těchto 52 čísel periodika za velmi úspěšná.

⁸⁰ *Červen. Týdeník pro radikální směry a kulturní politiku*. 27. 3. 1919, roč. 2, č. 4, s. 39.

4.4 Vybraná kauza

Slovy redakce – *bez ceremonií a bez našeho přičinění* – poslal A. Sova do redakce báseň. Redakce byla z tohoto Sovova gesta nadšená a den přijetí básně označila jako *den nejradostnější*. Je zřejmé, že si Sovy v Červnu velmi vážili, považovali jeho projev za „mužný“ a jako velmi povzbudivý ve své době. Tento výrok potvrzuje i fakt, že se báseň objevila na titulní straně časopisu a otevírala tak 13. číslo.

Báseň, jíž vám v této podkapitole chceme představit, nese název *Sloky spisovatelům*. Š. Vlašín tento Sovův počín označuje jako: „předehru k úsilí o vytvoření českého proletářského umění z roku 1919.“⁸¹ Již úvodní verš „Chci, aby náš prapor rudě vlál [...],“⁸² evokuje básníkovu touhu po naplnění požadavků revolučního proletariátu. Sova ve své básni určuje úlohu spisovateli a označuje jej jako: „bdělého strážce národních sil a šaška pro ukrácení chvil,“ a popisuje tisk a pero jako „mocnou básníkovu zbraň,“ varuje jej však před „dvojí tváří demokratů,“ píše zde, že přestože spisovatele pohostí a budou k němu blahosklonní, je jim ve skutečnosti otrokem a nemá jim věřit.⁸³ To upevňuje náš souhlas s názorem, že v této básni lze spatřovat počátky proletářského umění. Básník zde dále vyzdvihuje osobnosti Máchy, Havlíčka, Tyla a Němcové, o něž by býval rád rozšířil své řady. V závěru Sovovy básně se objevují následující verše: „Ten prapor necht' rudě vlá, ať vzryvně mu krví svou zaschlou v tvář šlehne, ať zabolí! Kdo nepůjde za ním, ten ušlapán docela. [...]“⁸⁴ Redakce časopisu hodnotila tento jeho básnický počín jako skvělý a napsala o něm: „A. Sova nehlásí se svým projevem k těm neb oněm osobám nebo k nějaké straně, nýbrž k barvě, k drahé barvě, k drahému praporu pracujícího lidu, toho lidu, který přes hlavy štváčů a darebů podává si již bratrské pravice k dílu, jež provedou svorně dělné ruce, mozky a srdce.“⁸⁵

⁸¹ VLAŠÍN, Štěpán. *Avantgarda známá a neznámá. Od proletářského umění k poetismu 1919–1924*. Praha: Svoboda, 1971, s. 8.

⁸² *Červen. Týdeník pro radikální směry a kulturní politiku*. 29. 5. 1919, roč. 2, č. 13, s. 113

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž, s. 119.

5 TŘETÍ ROČNÍK ČASOPISU 1920–1921

5.1 Obecné vydavatelské

Periodicita třetího ročníku *Června* zůstala stejná u druhého, nadále tedy vycházel jako týdeník. Podtitul časopisu byl změněn na *Sociální týdeník*. Časopis stále vydávalo nakladatelství F. Borového na stejné adrese a nezměnila se ani adresa redakce. Předplatné na čtvrt roku stálo 8 korun. Za příplatek bylo možné si zakoupit literární přílohu, jež se přesunula do časopisu *Kmen*. Cena jednotlivých čísel byla 60 haléřů. Rozsah jednotlivých čísel činil 12 stran. Zodpovědným redaktorem zůstal M. Kácha. První číslo třetího ročníku vyšlo 18. března 1920 a poslední 24. března 1921. Celkem měl třetí ročník 52 čísel. Přehled dat vycházení a rozsahu stran nalezneme v tabulce (viz. Tabulka č. 3).

Titulní strana *Června* se od druhého ročníku také nezměnila, stále vzhledově připomínala spíše novinovou stránku. Periodikum bylo vydáváno černobíle ve formátu A4. Obrazové doplňky (až na jednu výjimku) zcela vymizely. Literární příspěvky byly omezeny na minimum, pravděpodobně z důvodu zřízení časopisu *Kmen*, jenž sloužil jako literární příloha *Června*. To potvrzuje fakt, že ve třetím ročníku je pouze 10 básnických příspěvků a 4 prozaické. Časopis se začal plně věnovat rozšiřování svých idejí a poslání mezi lid.

Inzertní část se v některých číslech oproti druhému ročníku mírně rozšířila, obvykle na 2 strany časopisu. Častokrát v ní můžeme nalézt apel na čtenáře, aby rozšiřoval *Červen* mezi své známé. Redakce v inzerci nabízela vybrané beletristické příspěvky, jež časopis doposud vydal a také knihy, jež vydávalo nakladatelství F. Borového.

Na konci 13. čísla redakce oznamuje, že bude muset dojít ke zdražení periodika, neboť se zvýšily výrobní náklady, především tiskařská práce a papír. Se zdražením redakce příliš nesouhlasila, ale považovala jej za nezbytné. Od druhého kvartálu roku, tedy od 14. čísla, bylo každé číslo *Června* a *Kmene* za 1 korunu, předplatné za jeden časopis na 1/3 roku činilo 13 korun, oba časopisy čtvrtletně stály 25 korun.

„Třetí ročník se hlásil k podmínkám Třetí internacionály a svými články se podílel se na řešení organizačních, teoretických a ideologických problémů, jež provázely vznik komunistické strany. Zvláštní pozornost je věnována vztahu Svazu

komunistických skupin a sociální demokracie.⁸⁶ Ve třetím ročníku se periodikum stalo věstníkem svazu komunistických skupin, jemuž bylo v časopise věnováno rozmezí od poloviny strany až po celou stranu či téměř dvě. Od 12. čísla na titulní straně místo data vydání, jež se přesunulo na konec poslední strany, nacházíme informaci o tom, že je časopis orgánem komunistických skupin.

5.2 Hlavní přispěvatelé

Jednoznačně nejaktivnějšími autory byli S. K. Neumann, J. L. Fischer, J. Čecháček, E. Vajtauer a Junius (Alois Adalbert Hoch). Slovník českých filozofů Masarykovy univerzity o A. A. Hochovi píše: „Společně s S. K. Neumannem a jeho anarchokomunistickými skupinami se účastnil v r. 1921 zakládání KSČ. Stal se knihovníkem ministerstva veřejných prací (1920–41), dopravy (1941–45), techniky (1945–51) a nakonec stavebnictví (1951–55). Práce ve státních službách ho přiměla používat řady pseudonymů a značek [...], pod kterými se významně podílel na vzdělávacím a uvědomovacím programu KSČ.“⁸⁷

K méně aktivním autorům patřili H. Sonnenschein, J. Hostáň, K. Nešeda, J. Kučera. Články zahraničních autorů byly také nadále překládány, takovými autory byli např.: N. Bucharin, L. Trockij, V. I. Lenin, G. Zinověv, M. Gorkij a B. Engels. Po jedné básni přispěli do časopisu J. Červený, J. Goreň, J. Haussmann, J. Hořejší, M. Jírko, F. Němec, J. Wolker, H. Sonnenschein a Sigma (S. K. Neumann). Autory prozaických příspěvků byli Z. Aspíjová, J. L. Fischer a K. Nový.

5.3 Rubriky a zajímavé příspěvky

Rubriky třetího ročníku zůstaly stejné jako ve druhém nebo u nich proběhly jen menší změny. Byly to následující: *Básně*, *Prózy*, *Domácí politika*, *Zahraniční politika*, *Sovětské Rusko*, *Internacionála*, *Socialismus a revoluce*, *Z hnutí naší mládeže*, *Věstník komunistických skupin a Různé články* (články nezařazené).

⁸⁶ TROCHOVÁ, Zina: Červen. In: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 1, svazek A–G. Praha: Academia, 1985, s. 457.

⁸⁷ STROHS, Slavomil. A. A. Hoch in: *Slovník českých filozofů* [online]. [cit. 2016-07-17]. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/hoch.html>

Třetí ročník *Června* otevřel Neumann pod pseudonymem Sigma svou básní *V předvečer vzpoury*. V prvním čísle tohoto ročníku také nalezneme jakési redakční provolání o budoucím směřování periodika, redakce v něm píše následující:

„Červen není orgánem žádné dnešní politické strany, ani žádné skupiny v některé politické straně pracující: dobrovolně, nezištně, z hlubokého přesvědčení slouží myšlenkám a socialismu Třetí Internacionály, chce býti volnou tribunou všech, kdož tyto myšlenky vykládají, hájí a propagují, chtějíce kolem nich soustřediti myslící hlavy, nezajaté laickými ohledy parlamentní politiky. Současně chce Červen šířiti myšlenky všech dobrých socialistů, prostých oportunistu, maloměšťáctví a sociálního patriotismu, chce získati pro sociální převrat a revoluční evoluci co nejvíce poctivých, osvětových dělníků. [...]“⁸⁸

V 6. čísle byly otištěny *směrnice komunistické internacionály* přeložené Spartakem, text je to poměrně rozsáhlý a zabírá téměř polovinu čísla. V tomto čísle vychází rovněž Neumannova rozsáhlá stať s názvem *Anarchisté a Třetí internacionála*. V 8. čísle se objevuje Wolkerova báseň *Jaro*, jíž vstoupil mezi okruh přispěvovatelů *Června*. Od 12. čísla se časopis stává *Orgánem komunistických skupin* a ve svém obsahu dává prostor tzv. *Věstníku komunistických skupin*, kde shrnuje důležité informace z porad atp. Ve 14. čísle v oddíle pro *Věstník komunistických skupin* otiskl *Červen* články o tom *Co jsou komunistické skupiny*, dále pak otiskl text s názvem *Úkoly komunistické skupiny a Povinnosti důvěrníka skupiny*. V 15. čísle se objevil vzkaz E. Vajtauera *Československému proletariátu!* z Moskvy, kde popisuje své první dojmy ze svého tamějšího pobytu. V 15. čísle se rovněž objevil obdobný text od I. Olbrachta s názvem *Jak to vypadá v Rusku?*, neboť spolu oba zmiňovaní autoři odjeli do Ruska, aby na vlastní kůži zažili socialistickou revoluci. Ve 20. čísle se objevilo prohlášení k *Pracujícímu lidu a dobrým lidem!* s žádostí o pomoc (i finanční) maďarským socialistům vyhnáným z vlasti kvůli svému smýšlení. V dalších číslech pak *Červen* uveřejňuje jména dárců a jejich částky, jimiž tyto vyhnance podpořili. Ve 25. čísle nalezneme jediný obrázek celého třetího ročníku *Června*, to je další z důkazů toho, jak se časopis přeorientoval na politické záležitosti a kterak nechával umění poněkud stranou, zde ještě více než ve druhém ročníku. Ve 28. čísle se objevuje článek s názvem

⁸⁸ *Červen. Sociální týdeník*. 18. 3. 1920, roč. 3, č. 1, s. 11.

Náboženství a komunism, jenž referuje o neslučitelnosti obou těchto elementů. Číslo 36 obsahuje výstrahu, v níž se píše o tom, že se po severních Čechách potulují lidé vydávající se za komunisty a pokouší se komunistické soudruhy obelstít, ve výstraze se objevují i konkrétní jména. Ve 38. čísle nalezneme upozornění na úmysl E. Vajtauera uspořádat několik přednášek o svém pobytu v sovětském Rusku, zájemci se měli přihlásit v redakci časopisu. Ve 40. čísle se objevila omluva za 14 dní pauzy ve vydávání časopisu. Číslo 47 přineslo zpravení čtenářů *Června* o jeho budoucím spojení s časopisem *Kmen*. Ve 49. čísle popisuje Junius (A. A. Hoch) nutnost zřízení *Komunistické školy*, jež by měla vychovávat budoucí komunisty, ve svém textu popisuje, jak by měla škola vypadat a co by měla vyučovat.

5.4 Vybraná kauza

Z předchozích kapitol je patrné, že ve třetím ročníku bylo uměleckých příspěvků velmi poskrovnu, proto jsme zde k rozboru vybrali jeden z textů, jež se netýká umění a mohl by tak politicky angažovaný a radikalistický třetí ročník *Června* přiblížit lépe.

Neumannovo provolání k *Severskému proletariátu!* nalezneme v 9. čísle časopisu, je věnováno „soudruhům a kamarádům,“ konkrétně bývalým členům České federace anarchistické, kteří se podle Neumanna: „[...] neutopili v národním sociálním politikaření a vyznávají dosud starý revoluční socialism a jsou syti stejně koaliční politiky jako theoretisování za stolem [...]“⁸⁹ Neumann ve svém provolání pojednává o nutném semknutí revolučního proletariátu v jednotnou stranu komunistickou. Dále v něm dále oznamuje, že vystupuje ze strany československých socialistů – to doporučuje i ostatním – a nabádá k zorganizování se do prozatímních komunistických skupin, dokud nevznikne jednotná strana komunistická. Neumann zde nepožaduje po svých soukmenovcích bouřlivé stávky apod., ale nabádá je k činnosti organizační a uvědomovací. Chce proletariát seznamovat s ústavou republiky, aby byli připraveni na dobu, kdy budou vyzváni k „*poslední bitvě se starým světem kapitalistickým*.“⁹⁰ Neumann se zde projevuje jako velice zdatný rétor a uplatňují se zde jeho přesvědčovací schopnosti. Provolání působí burcujícím dojmem a ve své době mohlo mít jistě na čtenáře nemalý vliv. Tímto a nejen dalšími texty se přesvědčujeme v tom, že se *Červen* stal významnou politickou tribunou.

⁸⁹ *Červen. Sociální týdeník*. 13. 5. 1920, roč. 3, č. 9, s. 107.

⁹⁰ Tamtéž.

6 ČTVRTÝ ROČNÍK ČASOPISU 1921

6.1 Obecné vydavatelské informace

Ve čtvrtém ročníku se periodicitu časopisu nezměnila, *Červen* byl nadále týdeníkem. První číslo vyšlo 7. dubna 1921 a poslední 8. prosince 1921. Čtvrtý ročník se skládal z 26 čísel. Podtitul časopisu se změnil na *Proletkult – Komunism – Literatura – Nové umění*. Časopis vydával M. Kácha. Odpovědným redaktorem byl S. K. Neumann. Redakce zůstala na stejné adrese.

Předplatné na 1/3 roku stálo 13 korun. Cena za jednotlivá čísla zůstala u 1 koruny. Za vydání na lepším papíře a s obrazovými přílohami čtenáře vyšlo na 150 korun. Rozsah jednotlivých čísel se zvýšil z 12 na 16 stran. *Červen* vycházel černobíle v menším formátu A4. Rozsah časopisu a data vydávání můžeme vidět v tabulce. (viz. Tabulka č. 4)

V prvním čísle redakce oznamuje, že se *Červen* stal majetkem družstva *Kmen*, zároveň žádá čtenáře o větší podporu a děláni reklamy mezi známými, neboť na reklamu neměl časopis finanční prostředky. Redakce označuje časopis jako první kulturní komunistický týdeník a jediný bojovný orgán nových snah umělecko-socialistických.

Ve čtvrtém ročníku se opět neobjevují žádné ilustrace či obrázky. Grafická podoba titulní strany a uspořádání ostatních stran zůstává stejné jako u předchozích dvou ročníků. Inzerci je věnována obvykle 1 strana časopisu, v některých případech o něco více.

Ačkoli formálně vypadal čtvrtý ročník *Června* velice podobně jako dva předchozí ročníky, přinesl však s sebou výrazné změny z hlediska obsahového. Periodikum nadále věnovalo zásadní prostor a mnohé studie politickému dění, ale zároveň se opět začaly prosazovat umělecké otázky. „*Červen* se stává střediskem mladé, komunisticky orientované generace, která má podle představ S. K. Neumanna vytvořit veliký duchovní svazek kulturních pracovníků s revolučním proletariátem domácím i světovým.“⁹¹ Změnami tedy musely nutně projít i rubriky časopisu, jež byly následující: *Básně; Prózy a divadlo; Komunism a revoluce; Literatura, umění a proletkult; Politika; Referáty; Výtvarné umění* a články nezařazené.

⁹¹ TROCHOVÁ, Zina: *Červen*. In: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 1., svazek A-G. Praha: Academia, 1985, s. 458.

6.2 Hlavní přispěvatelé

Básněmi do Června přispívali nejčastěji A. Černík, J. Hora, Z. Kalista, S. K. Neumann, J. Wolker; méně již V. Benda, L. Dymeš (Pavel Jun), J. Hruša, M. Moravec, A. M. Píša a J. Seifert. V rubrice prózy a divadlo byli nejaktivnějšími A. Hoffmeister a J. Wolker, jeden text napsali O. Bartoník, J. L. Fischer, A. Gastěv, A. Hollitscher, J. Hora, J. Hůlka, Z. Kalista, B. Pilňák, K. Sternheim, E. Tor a V. Vančura.

Články o próze a divadlu psal nejvíce S. K. Neumann, J. L. Fischer, J. Honzl, A. M. Píša a H. Roland. Méně do této rubriky psali P. Bezsalko, A. Bogdanov, E. Faure, K. Teige a J. Weil. V rubrice komunism a revoluce žádný autor v aktivitě nevynikal, objevovaly se v ní statě pokaždé od jiného autora, např. od J. Čecháčka, J. A. Jaccsona, M. Gorkého, A. Kollontajové a H. Roland-Holstové. V psaní statí o literatuře, umění a proletkultu vynikal v počtu příspěvků J. L. Fischer, J. Honzl, S. K. Neumann, A. M. Píša a H. Roland-Holstová. Do rubriky politika psali různí autoři také po jednom příspěvku, např. J. Čecháček, Junius (A. A. Hoch), K. Nešeda, S. K. Neumann a E. Vanga.

6.3 Rubriky a zajímavé příspěvky

Oproti třetímu ročníku pozorujeme ve čtvrtém výrazné změny v dělení článků do rubrik. Nyní jsou příspěvky členěny do oddílů s názvy: *Básně; Prózy a divadlo; Komunism a revoluce; Literatura, umění, proletkult; Různé články, Politika a Referáty*. V porovnání se třetím ročníkem se zde výrazně prosazuje umění a naopak politické články jsou poměrně omezeny.

První číslo otevírá J. Seifert svou básní *Děti z předměstí*, za Seifertovým jménem je uvedeno, že patří k *Devětsilu*. Dále je čtenář v tomto čísle zpraven o *Nových vynálezech v sovětském Rusku* z oblasti filmu, fotografie a elektrotechniky. v 7. čísle se objevila rozsáhlá lyricko-epická báseň J. Wolkerova s názvem *Svatý kopeček*, již zařadil do své básnické sbírky *Host do domu*. V 10. čísle byl otištěn článek s názvem *Rudý prapor komunismu vlaje po celém světě*, jenž ukazuje přehled komunistického hnutí celosvětového. Dvanácté číslo bylo věnováno projevům mladým autorům z *Uměleckého svazu Devětsil*. Časopis ve třech svých předešlých ročnících vyzýval své čtenáře k rozšiřování *Června* i jeho *Edice*, zde tomu není jinak, avšak výzva je graficky

mnohem nápadnější i velikostně výraznější (viz obrazová příloha č. 5). Čtrnácté číslo čtenářům připravilo překlad článku německého expresionisty I. Golla o *Komunistickém umění*, autor zde prohlašuje, že komunistické umění převyší umění ve smyslu křesťanském i egyptské umění a další. Od 17. čísla začal na pokračování vycházet cyklus s názvem *Rosa Luxemburgová: Dopisy z vězení Soně Liebkechtové* v úplném překladu od Mileny Jesenské. Rosa Luxemburgová byla zakladatelka německé komunistické strany, jež byla ve zmatené poválečné situaci uvězněna a zavražděna. Dvacáté číslo přináší Wolkerovu sociální baladu s názvem *Balada o dítěti, které se mělo naroditi*, zařadil ji do básnické sbírky *Těžká hodina*. Číslo 21. informuje o založení organizace pro proletářskou kulturu ve smyslu komunistickém – Proletkult, autor o něm ve článku říká následující:

„[...] má jednotným a sestředěným způsobem pečovati o urychlení a prohloubení sociálně revoluční schopnosti proletariátu v Československu. Tím počato s realizací myšlenky, kterou Červen nejvíce podporoval a rozebíral: radostně vítáme tento závažný krok, jenž, pokud toho československé poměry dovolují, nezůstane jistě neúspěšný.“⁹²

Na stránkách 25. čísla si můžeme povšimnout básnické polemiky mezi J. Horou a S. K. Neumannem. Neumann zde reaguje svými *Polemickými slokami* na Horovu báseň *Verše*. Neumann zde dělá narážky na abstraktnost a spiritualitu Horových básní. Podle Neumanna by měl básník svou poezii více zpřístupnit lidu. Ledacos nám napoví samotné úvodní verše obou básní, Horova začíná takto: „Po verši abstraktním, jenž myšlenkou se leskne a temným obrazem promítá vnitřní děj, zatoužila má duše v chvíli teskné, kdy příliš hlasitě vír ulice jí kroužil [...]“⁹³ Zatímco Neumannova báseň začíná následovně a je zřetelně polemicky laděná: „Po verši železném, jenž se jak špičák leskne, jak špičák lamačův, když tunel prokopává, a po ekrasitu, jímž myšlenka tvá třeskne, já denně toužívám, když ulice má vstává [...]“⁹⁴ Ve 26. čísle se nachází *Epilog* ke všem 4 ročníkům *Června*, o tomto epilogu se zmiňujeme již v kapitole obecné charakteristiky časopisu.

⁹² *Červen. Proletkult – Komunism – Literatura – Nové umění*. 29. 9. 1921, roč. 4, č. 21, s. 282.

⁹³ Tamtéž, 24. 11. 1921, roč. 4, č. 25, s. 341.

⁹⁴ Tamtéž.

6.4 Vybraná kauza

Zde jsme hlubší analýze podrobili umělecký příspěvek z 16. čísla časopisu, text je označen jako pohádka a autorem je J. Wolker. Příspěvek nese název *O milionáři, který ukradl slunce*. Je nutné podotknout, že nejde o pohádku v pravém slova smyslu. Spatřujeme zde prvky sociální tematiky a myšlenku, že bohatí lidé jsou zlí a špatní.

Dále zde spatřujeme přirovnávání bohatství k nemoci. Milionář byl nemocný, a čím víc se jeho bohatství rozrůstalo, tím víc sílila i jeho odporná a bolestivá nemoc. Milionář se za svou nemoc styděl a nechtěl své tělo pokryté vředy ukázat žádnému lékaři. V pohádce se píše: „Doposud se žádného neptal na radu, ba žádného k sobě ani nepřipustil, neboť nechtěl, aby se někdo dověděl, jak je ubohý ve své podstatě.“⁹⁵ V pohádce se dále objevuje narážka na to, že mít peníze neznamená nutně být šťastný a milionář se bál, že tohle lidé zjistí.

Milionář poprosil lékaře o „vyléčení z odporné nemoci“⁹⁶ – zde opět spatřujeme narážku na Wolkerův postoj k bohaté vrstvě lidí, tedy považujeme milionářův požadavek za alegorii k vyléčení z bohatství.

Lékař milionáři doporučil, ať si nechá snést z oblohy Slunce, jež vyléčí jeho boláky, ale musí se s ním uzavřít do jedné místnosti. Milionář dá požadavek svým dělníkům, ty s tím sice nesouhlasí, ale musí nějak uživit své děti, a tak práci splní. To je podle nás narážka na vykořisťování dělníků, jimž nezbyvá než dělat práci, již dostanou zadánu. Milionář začne toužit i po dalších hvězdách a chce si je později uložit do banky *Ego* ke svým dalším cennostem, zde je název banky všeříkající. Milionář se se Sluncem zavře ve svém paláci, to jej však svou silou spálí na prach. Poselství této pohádky podle nás je, že kdo chce moc, nemá častokrát ve výsledku nic. Citujeme z pohádky: „Budova, kterou si dal vystavět pro svoji pýchu, stala se jeho katafalkem a slunce, ukradené jeho nemocnou ctižádostí, bylo velikou svící při jeho mrtvolce. Nikdo neplakal. A slunce pálilo.“⁹⁷ Slunce bylo navráceno zpět na oblohu a bylo opět dostupné pro všechny lid. V tom spatřujeme naději, již se snažila podle nás pohádka vzbudit v ostatních lidech.

⁹⁵ Červen. *Proletkult – Komunism – Literatura – Nové umění*. 21. 7. 1921, roč. 4, č. 16, s. 222.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž, s. 224.

7 STANISLAV KOSTKA NEUMANN

Tato kapitola věnuje poměrně zásadní prostor představení osobnosti S. K. Neumanna, jenž redigoval všechny čtyři ročníky *Června*. Kapitola popisuje zejména jeho politickou a publicistickou činnost, jež od sebe v tomto případě nelze oddělit. Kapitola se snaží vyjádřit Neumannův silný vliv na výslednou podobu časopisu, do níž se promítlo jeho politické smýšlení a zaměření. Uměleckou tvorbu si dovoluujeme ponechat stranou, ne že by snad neměla s podobou časopisu zcela žádnou souvislost (Neumann přispíval do prvního ročníku *Června* i básněmi), ale zásadní a určující jsou pro náš výzkum jiné sféry jeho života. V této kapitole budeme nejvíce čerpat z publikace *Dějiny české literatury IV.* a z biografii o S. K. Neumannovi od M. Macháčka a J. Tauerova.

Jak jsme již avizovali, Neumann byl jednoznačně nejvýraznější osobností časopisu *Červen*, jeho silný vliv je patrný rovněž i v kulturně-politickém vývoji 20. let 20. století. V daném období se projevil nejen jako básník, ale také jako politik sympatizující s radikálním socialistickým a uměleckým řešením. Častokrát lze upozorovat, kterak se kolem něj soustředilo literární dění. „Neumannova poezie prošla dlouhým vývojem a v jistém smyslu reprezentuje vývojový pohyb českého básnictví prvních desetiletí našeho věku, kdy iniciativně otvírala cestu novým uměleckým proudům.“⁹⁸

7.1 Neumannův život, publicistická činnost a politická orientace

Stanislav Kostka Neumann se narodil v Praze 5. června 1875. Jeho rodina zdělila rodný statek za Olšanskými hřbitovy. Olšanská vila č. 45 se později stala významným centrem Neumannovy anarchistické literární skupiny. Počátek Neumannovy časopisecké tvorby lze spatřovat již na gymnaziálních studiích, jež nedokončil, avšak zde ještě stihl vydávat časopisy *Vlast* a *Slávie*. Neumanna přitahovalo literární a politické dění, byl účastníkem pokrokového hnutí, zejména jeho radikální části. Cítil potřebu bojovat za národní práva a demokracii, v níž by se naplnily sociální požadavky – proto mu bylo blízké dělnické hnutí. „S pokrokařskou skupinou studentské a dělnické mládeže *Omladina* se Neumann dostal do prostředí sociálně

⁹⁸ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV.* Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 109.

demokratického *Politického klubu dělnického v Čechách*. Zde se poprvé seznamuje s myšlenkou socialismu a snaží se ji spojit se státoprávními požadavky.⁹⁹ Za protizákonné sdružování se ve spolku *Omladina* byl v roce 1893 zatčen a uvězněn, v roce 1894 se začíná tzv. proces s Omladinou. Tato politická zkušenost měla velký vliv na Neumannův vývoj. Ve vězení se Neumann vzdaluje od svých literárních vzorů z mládí a cítí zalíbení v moderní literatuře. Po propuštění na svobodu v r. 1895 spolupracoval s *Moderní revue*, kde se seznámil se světem dekadentních bohémů, to se stalo významným mezníkem v jeho tvůrčím vývoji – byl výrazným reprezentantem symbolistně dekadentního proudu. V roce 1896 se pokusil o sjednocení moderních básníků v uměleckém *Almanachu secese*.¹⁰⁰

Později se Neumann začal soustředit na politiku a publicistiku. Začátek další etapy jeho života lze spojit s jeho časopisem *Nový kult*, jenž založil v roce 1897 (vycházel do r. 1905). V *Novém kultu* propagoval anarchistickou ideologii, s níž byl již v kontaktu v *Moderní revui*. Jeho časopis si získal čtenáře mezi severočeskými tkalci a horníky a později se stal orgánem anarchistického hnutí. Neumann se tak dostal blíže k anarchistickému hnutí a později patřil mezi jeho pracovníky. Členové časopisu se scházeli v olšanské vile, kolem časopisu se shromažďovaly literární osobnosti jako F. Šrámek, K. Toman, F. Gellner, J. Mahen a výtvarník V. H. Brunner. Neumann v tomto období rovněž vydával (mimo jiné) i satiricky orientovaný časopis *Šibeničky*.¹⁰¹

Díky tomuto posunu v jeho životě se upustil ve své tvorbě od dekadence a symbolismu. Začal se zajímat o funkce umění a jeho společenské poslání. Své požadavky na umělce vyřkl v brožuře *O umění, umělcích a lidu* z roku 1900. Neumann v roce 1904 odjel na několika měsíční pobyt do Vídně, přestal se tak na chvíli uplatňovat v anarchistickém hnutí. Ve Vídni pracoval na posledním ročníku *Nového kultu*. V roce 1905 se odstěhoval na Moravu, kde vydal 3 čísla dalšího časopisu s názvem *Anarchistická revue*, začal přispívat do *Práce*, *Omladiny*, *Nové Omladiny* a *Zádruhy*. V roce 1910 začal pracovat pro *Lidové noviny*. V letech 1910-1912 byl redaktorem *Sbírky krásných tisků Červen*. V *Českých zpěvech* z roku 1910 Neumann vyjadřuje své zklamání nad zbabělostí českého národa. Názory, jež v této sbírce zastává, jsou si blízké s postoji V. Dyka. Ve svých fejetonech v *Lidových novinách* nezapře svůj

⁹⁹ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 109.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 109–110.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 110–111.

příklon k socialistickým ideálům, stále však nezanevřel ani na své anarchistické tužby.¹⁰²

Ve svém tzv. *moravském období* se však věnoval i úvahám o předválečné moderně. „Teoreticky vyslovil Neumann umělecké požadavky moderny v řadě statí sebraných po válce do knížky *Ať žije život!* (1920) [...]“¹⁰³ Jeho koncepcí umění si byla blízká s koncepcemi kubismu a futurismu, díky tomu se seznámil s K. Čapkem a s dalšími autory nové moderny. Společně vyznávané principy a rovněž i společné nároky na umění tyto umělce sdružily, a tak vystoupili se svým programem v *Almanachu na rok 1914*. Dne 15. května 1915 musel Neumann nastoupit na vojenskou službu, výcvik započal v Maďarsku a později byl odvelen na jižní frontu. Z armády byl propuštěn v červnu 1918. Své válečné zkušenosti popisuje v prózách, jež vycházely po válce časopisecky v *Kmeni*, *Červnu* a *Proletkultu*. Kniha *Elbasan*, jež popisuje jeho dvouletý válečný zážitek ze stejnojmenného městečka v Albánii, vycházela na pokračování ve 2. ročníku *Června*.¹⁰⁴

7.2 Časopis Červen a další Neumannův politický vývoj

Po návratu z fronty lze Neumannově činnosti spatřit 2 tendence, jež navazovaly na jeho předválečné působení. První linie jeho poválečné tvorby spočívala v založení časopisu *Červen*, jehož počátky sahají do r. 1918. Časopis navázal na Neumannovy předválečné kulturní snahy. Druhá linie se projevila v Neumannově opětovném zapojení se do anarchistického hnutí. Od roku 1918 začal Neumann působit v nově vytvořené *České straně socialistické*. Po vzniku samostatného československého státu se stal poslancem této strany.¹⁰⁵

7.2.1 Neumannův Červen

Většinu své pozornosti věnoval od roku 1918 redigování svého časopisu *Červen*, do něhož alespoň na začátku přispívali autoři z předválečného *Almanachu na rok 1914*. „V prvních dvou ročnících jsou ještě patrné stopy myšlenkového kvasu a zmatku, který

¹⁰² MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 111-114.

¹⁰³ Tamtéž, s. 114.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 114–116.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 116.

jednak před převratem dočasně svedl dohromady anarchisty s českými socialisty, jednak se projevoval tápáním v hodnocení ruské revoluce, i když ruské bolševictví bylo bráno již v ochranu.¹⁰⁶ *Červen* se ve třetím ročníku stal orgánem *Svazu komunistických skupin* a přeorientoval svůj zájem pouze na politiku. Literatuře a umění se od roku 1919 věnovala nově vytvořená umělecká příloha *Června - Kmen*. Třetí ročník proměnil i svůj autorský kolektiv.¹⁰⁷

V květnu r. 1920 se Neumann rozešel s českými socialisty, rázně opouští „hemeroidářovo křeslo“ v buržoazním ministerstvu a věnuje se organizaci komunistických skupin a vedení důležitého politického listu vznikající komunistické strany; neboť si uvědomoval důležitost toho, aby se ve sporu uvnitř sociální demokracie udržoval v „nekompromisní čistotě názor komunistický“ a aby se „zabránilo vzniku nového hnutí anarchistického, jež by bylo jistě vítáno měšťákům a mohlo hnutí komunistické hodně poškodit.“ Po založení KSČ ztratil Červen jakožto orgán bývalého Svazu komunistických skupin svůj smysl, a tak ve čtvrtém ročníku splynul Červen s Kmenem a věnoval se téměř výhradně komunistickým kulturním problémům a organizaci komunistických literárních sil.¹⁰⁸

„Nové umění představovala čtenářům také Neumannem redigovaná významná knižnice, jejíž vydávání oznámil v druhém ročníku *Června* 6. března 1919. Nesla název *Edice Června* a byla to sbírka „vybraných spisů beletristických i naučných, původních i přeložených.“¹⁰⁹ Tato edice v podstatě kopírovala literární i politický vývoj periodika a doporučovala čtenářům díla, jež redakce *Června* považovala za vhodná a užitečná.

7.2.2 Neumannův další politický vývoj

„Následující rok hodnotí Neumann sám jako „rok těžkého vývoje od iluzí ke skutečnosti, pokud šlo o naši republiku, od tápání k jasnému názoru, pokud šlo o poválečný socialism.“ Pod dojmem revolučních událostí v Rusku a s postupným ozřejmováním jejich myšlenkového východiska (zprostředkovala mu je například vedle Gorkého aj. Leninova kniha *Stát a revoluce*, kterou sám vydává v *Edici Června* roku

¹⁰⁶ TAUFER, Jirí. *Stanislav Kostka Neumann*. Praha: Československý spisovatel, 1975, s. 139.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 140.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 141.

¹⁰⁹ MACHÁČEK, Miroslav. *Stanislav K. Neumann*, Praha: Horizont, 1985, s. 67.

1920), reviduje Neumann své dosavadní politické ideály, vystupuje ze socialistické strany a akceptuje program Komunistické internacionály.¹¹⁰ Se svými soukmenovci z anarchistického hnutí založil na severu Čech komunistické skupiny, jejichž spojením vznikl v létě téhož roku *Svaz komunistických skupin*. Tyto komunistické skupiny se v roce 1921 podílely na zrodu *Komunistické strany* a staly se jedním z jejích základních stavebních kamenů. Neumann tento proces vřele podporoval. Pro propagaci komunistických skupin využil svůj časopis *Červen* a kromě něj ještě i kulturní týdeník *Kmen*, jenž rovněž vydával. Když *Červen* podle Neumanna splnil svou úlohu, začal redigovat časopis *Proletkult*, jenž vycházel v letech 1922-1924. Pracoval rovněž i jako tajemník organizace Proletkult. Byl také redaktorem *Komunistické revue* a obrázkového týdeníku *Reflektor*. Jako vydavatel se uplatnil především v *Edici Červen*, jež organizačně spadala pod stejnojmenný časopis a byla v ní doporučována a otiskována díla vhodná k četbě. Neumann byl výraznou osobností a dobrým organizátorem, proto se kolem něj a jeho časopisů hojně shromažďovali různí autoři - tentokrát z mladé poválečné generace. Jejich společným cílem bylo propracovat kulturní program proletářského hnutí.¹¹¹ „Svou představu proletářské poezie, pojaté jako umění agitační, revolučně výchovné a burcující, realizoval Neumann v *Rudých zpěvech* (1923), zahrnujících jeho lyriku z let 1918-1923.“¹¹²

Ve druhé polovině dvacátých let zažívá Neumann těžkou krizi, poněvadž byl kvůli rozporům s novým stranickým vedením vyloučen z komunistické strany. V roce 1930 vydává studii *Krise národa*, v témže roce si dává za úkol pozdvihnout organizaci *Levá fronta*, rovněž i přijímá funkci redaktora ve stejnojmenném časopisu, později se seznamuje s programem socialistického realismu. Z důvodu těžké nemoci se musel z Prahy, léčil se pak v Poděbradech, kde pracoval na svých básnických sbírkách, ale zabýval se i publicistikou. S B. Václavkem pracovali na deskripci sociálního realismu. V roce 1935 vydává sbírku *Srdce mračna*, v níž popisuje své obavy z rozmachu fašismu v Evropě. V této sbírce vyslovuje dík Sovětskému svazu, v němž nadále spatřoval naději. V knize *Anti-Gide* (1937) vyjadřuje svou důvěru oficiální sovětské politice. Z roku 1937 pochází sbírka *Sonáta horizontálního života*.¹¹³ „Výrazná společenská angažovanost a naléhavost řadí tyto verše k nové vlně sociální a politické

¹¹⁰ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 114.

¹¹¹ Tamtéž, s. 116–117.

¹¹² Tamtéž, s. 117.

¹¹³ Tamtéž, s. 117–121.

lyriky třicátých let, navazující (hlavně tvorbou mladší básnické generace) na někdejší proletářskou poezii.¹¹⁴

Za okupace se Neumann schovával na poměrně odlehlých místech země, po osvobození se odstěhoval zpět do Prahy. Poté začal redigovat časopis *Tvorba*. V témže roce byl jmenován národním umělcem. Svě těžké nemoci podlehl v červnu roku 1947.¹¹⁵

¹¹⁴ MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 121.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 120–121.

8 BRATŘI ČAPKOVÉ A ČERVEN

Zde nám jako zdroj nejvíce poslouží samotný *Červen* a další publikace uvedené v odkazech. Jak jsme již naznačili, Neumann v *Červnu* přikládal velký význam i kritice, vedl boj za nové umění a pokoušel se navázat na předválečný stav umění, sám se jako kritik projevil při posuzování literárních prvotin bratrů Čapků v prvním ročníku *Června* hned ve 2. čísle. O společném díle bratrů Čapků napsal Neumann následující:

„K Zářivým hlubinám jako celku mohli autoři připsati tuto závěreční poznámku: Hled'te, co bychom dovedli, kdybychom chtěli. Mohli bychom se zmocniti kteréhokoli z těch starých slovesných tvarů, jež milujete a obrozujete a naplniti jej svým životem a mohli bychom viděti v tom své umělecké poslání, a vy přijali byste nás s úctou a jásotem. To nás však neláká, to nestačí k ospravedlnění slovesného díla, neboť je to v jádru cizopasnictví, a umění má z toho jen kvantitativní, nikoli kvalitativní prospěch. Jsme muži nové doby, která chce býti vyslovena ve svých slovesných útvarech, svou metodou dojíti oslavení v uměleckém díle, svůj život potencovaný zvěčniti v novém čistém tvaru.“¹¹⁶

Novou českou modernu Neumann spařoval zejména v osobnostech bratří Čapků. U Karla Čapka si ale podle J. Langa prý kladl otázku, zda jeho filozofické zaměření neudusí časem jeho veliký „vypravěčský talent.“¹¹⁷ Neumann si tuto otázku položil i v *Červnu* při kritice knihy *Boží muka* od K. Čapka, Neumann napsal: „Budoucnost ukáže, dovede-li básník podržeti vrch nad filosofem: místy aspoň zdá se, což ostatně může býti také jen subjektivní pocit jinak zaujatého čtenáře, že filosofování, jinak velmi čisté, jest jistou přítěží této knihy.“¹¹⁸ Neumann českou soudobou prózu považoval za nudnou a esteticky nevýraznou, uvítal proto společnou prvotinu bratrů Čapků i jejich samostatné práce a byl přesvědčen o jejich talentu, právě proto měli pravděpodobně Čapkové poměrně velký tvůrčí prostor v prvním ročníku *Června*, četností vynikají zejména obrazové přílohy J. Čapka, jenž vytvořil i plakát pro propagaci *Června* (viz. obrazová příloha č. 6). Na konci prvního ročníku ve dvojčísle

¹¹⁶ *Červen. Tendenční čtrnáctideník. – Nové umění – Příroda – Technická doba – Socialismus – Svoboda.* 21. 3. 1918, roč. 1, č. 2, s. 24.

¹¹⁷ LANG, Jaromír. *Neumannův Červen.* Praha: Orbis, 1957, s. 16.

¹¹⁸ *Červen. Tendenční čtrnáctideník. – Nové umění – Příroda – Technická doba – Socialismus – Svoboda.* 21. 3. 1918, roč. 1, č. 2, s. 27.

21-22 byl otištěn překlad Apollinairova *Pásma* od K. Čapka doplněný o linoryty jeho bratra. Tomuto projevu bylo věnováno 13 stran časopisu, což téměř odpovídalo rozsahu jednoho čísla. Překlad *Pásma* měl i svou titulní stranu (viz. obrazová příloha č. 7) a závěrečnou stranu, jež shrnovala informace o Apollinairově životě. J. Brabec tento překlad považuje za nejvýznamnější – co do inspiračního dopadu na českou literární tvorbu – básnický překlad v celém 20. století.¹¹⁹ Od roku 1913 měl mezi sebou Karel Čapek a S. K. Neumann poměrně silné přátelství, u něhož později došlo k jistému ochlazení. Podle M. Macháčka byly důvody následující:

„Zatímco S. K. Neumann se stále více stával bojovníkem za socialistickou revoluci, proti uspořádání státu, v němž buržoazie bezostyšně vykořisťovala proletariát, přijal Karel Čapek status quo, vytvořil si v duchu morálně etického humanismu svůj ideál malého českého člověka, jemuž je třeba snášenlivosti a vzájemné lásky. Tento postoj jej pak vedl často k tomu, že sklouzával na pozici obhajoby buržoazního pořádku v novém československém státě. A tak se jejich cesty rozešly, jak politicky, tak umělecky.“¹²⁰

Bratři Čapkové se tak zapojili výrazně a významně v prvním ročníku *Června*, zatímco ve druhém ročníku již nalezneme pouze 1 prózu od Karla Čapka a jen 6 grafik od Josefa Čapka. V dalších dvou ročnících se jejich jména již vůbec neobjevila, neboť radikalistické tendence ve spojení s moderním uměním byly ve druhém ročníku periodika vystřídány radikalismem politickým a sociálním.

*„Bývalým spolupracovníkům – bratřím Čapkům – však právě dobový radikalismus vnutil jinou perspektivu. V době, kdy byly časopisecky uveřejňovány stati knihy *At' žije život!*, stáli Čapkové Neumannovi – jak o tom svědčí jejich vzájemná korespondence – nejbliže ze všech tehdy začínajících umělců. Po vydání Neumannových statí však Karel Čapek považoval za nutné analyzovat souvislost mezi bývalým modernistou, který se proměnil v komunistického ideologa. Čapek ocenil Neumannovu knihu jako „nejvážnější literární a polemický dokument uměleckého přelomu před válkou. Je možno s ní nesouhlasit, ale nelze si ji necenit.“¹²¹*

¹¹⁹ BRABEC, Jiří: Proměny předválečné moderny. In: PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010, s. 348.

¹²⁰ MACHÁČEK, Miroslav. *Stanislav K. Neumann*, Praha: Horizont, 1985, s. 67.

¹²¹ BRABEC, Jiří: Proměny předválečné moderny. In: PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010, s. 346.

9 VYBRANÉ OSOBNOSTI ČASOPISU ČERVEN

Zde bychom chtěli upozornit na to, že u prvních třech následujících podkapitol nám jako výchozí zdroj informací poslouží dva díly *Lexikonu české literatury* a u čtvrté podkapitoly budeme vycházet z knihy od B. Čelovského s názvem *Strážce nové Evropy*.

9.1 Jindřich Fleischner

Jindřich Fleischner se autorsky projevil pouze v 1. ročníku časopisu, v *Červnu* vystupoval zásadně jako Ing. J. Fleischner. Narodil se 5. března 1879 v Jičíně, pocházel z židovské rodiny. Byl to esejista, jenž se orientoval na problémy technické doby, rovněž se věnoval překladatelské činnosti. Původně se projevil jako vědec a psal práce z oboru chemie, později se soustředil na záležitosti národohospodářské a na vztah člověk - technika. Přemítal o tom, jak naložit s technikou a jak ji využít pro kulturní rozvoj. Do *Června* přispěl například rozsáhlým článkem s názvem *Proletariát a národ*. Zemřel 14. 8. 1922 při návštěvě Německa na mrtvici.¹²² „V polemice s I. Olbrachtem, která odhalila iluzornost F. socializačních snah, se nedlouho před definitivním rozštěpením sociální demokracie sám označil za „konzervativního socialistu“, nápravu kritického stavu společnosti viděl v „rozvážném“ vědeckém studiu schopném redukovat politickou a hospodářskou moc kapitalismu.“¹²³

9.2 František Němec

Výraznou osobností druhého ročníku periodika byl F. Němec, do časopisu přispíval svými básněmi. Narodil se 12. května 1902 v Praze a zemřel 29. srpna 1963 tamtéž. Na gymnaziálních studiích si našel přátele - J. Seiferta a I. Suka, s nimiž našel společné zaujetí v Gellnerově a Neumannově poezii. Gymnaziální studia musel později ukončit. Se Seifertem se přihlásili na další gymnázium, z něhož později Němec také odešel. Díky A. Zápotockému pracoval v roce 1920 jako redaktor sociálně demokratického listu *Svoboda*. Byl však nešťastně zamilován a postřelil se, po zotavení zastával v Praze pozici soudního zpravodaje postupně v *Tribuně*, *Lidových novinách*,

¹²² BLAHYNKA, Milan: Jindřich Fleischner. In: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 1., svazek A-G. Praha: Academia, 1985, s. 718.

¹²³ Tamtéž.

Českém slovu, A-Zet a Telegrafu. Od roku 1945 byl fejetonistou v deníku *Práce*, kde pracoval až do konce svého života. Patřil mezi členy uměleckého hnutí *Devětsil*. V jeho poezii nalezneme prvky civilizační, naivní a ironické. Němec byl empatický a měl schopnost vcítit se do druhých.¹²⁴ „V dobovém vzývání revoluce oslavil N. – v odporu proti hlasatelům nenávisti – elementární životní elán spolu s tím prosté lidské radosti. Sociálním cítěním a ironicky zbarveným humorem se vyznačují také prózy situované do autorova rodného Žižkova.“¹²⁵ V knize *Holátko Max*, můžeme nalézt určité autobiografické prvky. V díle *Soudničky* zase můžeme spatřit autentické a faktografické prvky, jenž zažil při svém povolání soudnickáře, ale zároveň se v knize objevují fiktivní příběhy a postavy, je to dílo o lakotě nesnášenlivosti, nenávisti a maloměšťáctví¹²⁶ „Ve všech prózách (i ve hře *Likajdovic tetička*) se autorův smysl pro konkrétní detail a porozumění pro slabosti, trápení a tužby druhých uplatňuje v humorném odstupu bystrého, ale shovívavého pozorovatele.“¹²⁷

9.3 Josef Ludvík Fischer

J. L. Fischer přispíval svými politicky zaměřenými články do třetího a čtvrtého ročníku *Června*. Narodil se 6. listopadu 1894 v Praze, studoval na gymnáziu v Třeboni, později v Českých Budějovicích a pak se znovu vrátil na gymnázium do Třeboně. Na pražské univerzitě byl posluchačem J. Vlčka, O. Fischera a F. Krejčího, studoval tam češtinu, němčinu a filozofii. V Praze se živil jako svobodný autor, později pracoval v Univerzitní knihovně.¹²⁸ „Kvůli své levicové činnosti spolkové (ve studentském hnutí, v kruhu kolem časopisu *Var*) a publikační byl v červnu 1923 přeložen do Studijní knihovny v Olomouci (na jejíž reorganizaci v typ moderní knihovny se pak významně podílel) [...]“¹²⁹ V roce 1927 získal titul docenta sociologie. V polovině 20. let položil základy silnému přátelství s B. Václavkem. V roce 1930 získal docenturu z filozofie, poté se přestěhoval do Brna, kde přednášel.¹³⁰ „V Brně se podílel na práci *Levé fronty*, spoluredigoval *Index*, 1938 byl předsedou *Společnosti přátel demokratického*

¹²⁴ BLAŽÍČEK, Přemysl: František Němec. In: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 3., 1. svazek M-O. Praha: Academia, s. 484–485.

¹²⁵ Tamtéž, s. 485.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ OPELÍK, Jiří: Josef Ludvík Fischer. In: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 1., svazek A-G. Praha: Academia, 1985, s. 708

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

Španělska, mobilizoval přednáškami a publicistikou do boje proti fašismu a k odporu ke kapitulantské politice (viz. kn. *Proti Mnichovu*).¹³¹

V roce 1939 dostal výpověď ze školy, odjel do Amsterdamu, přečkal tam válku a domů zavítal až v červenci 1945. Opět se vrátil k práci vysokoškolského profesora v Brně, později (1946-49) se odstěhoval do Olomouce a stal se tam prvním rektorem obnovené univerzity. Rok 1956 pro něj znamenal další změnu, a to opětovný návrat do Brna, odkud znovu odešel v roce 1967, jelikož získal místo vědeckého pracovníka fakulty osvěty a novinářství Univerzity Karlovy, odkud se po roce znovu vrátil na olomouckou univerzitu. V roce 1970 odešel do důchodu a o tři roky později zemřel.¹³²

„Závažnou část svého filozofického díla věnoval F. analýze zdrojů, přítomného stavu a směřování evropské kultury, vymezené jako západoevropská vzdělanost.“¹³³ Zajímal se o kulturní život v krajích a o organizaci knihoven. České literatuře vyčítal nedostatek problematičnosti a heroičnosti. Dále se zajímal o tradice a kulturu v regionech, psal i literární eseje a přemítal nad estetikou dramatu.¹³⁴ „[...] Svými literárními kritikami provázel především vývoj české literatury 20. let (proletářská poezie, poetismus). Schopnost pádného a naléhavého slohu veřejného projevu prokázal F. zejména ve své politické publicistice psané v letech ohrožení republiky.“¹³⁵

9.4 Emanuel Vajtauer

Další výraznou osobností druhého a třetího ročníku byl Emanuel Vajtauer - celým jménem Emanuel Štěpán Vajtauer, narodil se 23. prosince 1892 v Táboře, měl 13 sourozenců a jeho rodina nebyla příliš dobře finančně zaopatřena. Již od dětství měl epileptické záchvaty a pohybové potíže nohy. V roce 1912 získal maturitu na gymnáziu v Jindřichově Hradci, kam se přestěhoval s rodiči. V témže roce začal studovat filozofii, francouzský jazyk a anglický jazyk na filozofické fakultě Univerzity Karlovy, rovněž jeho zájmu neunikla ani psychologie a sociologie. Rok svého života strávil na studijním pobytu v Paříži, kde se seznámil s prací sociologa Emila

¹³¹ OPELÍK, Jiří: Josef Ludvík Fischer. In: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 1., svazek A-G. Praha: Academia, 1985, s. 708.

¹³² Tamtéž, s. 708.

¹³³ Tamtéž, s. 709.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

Durkhaima. Z tohoto pobytu byl zklamaný, odjel do Štýrského Hradce, kde právě probíhala první světová válka, on byl však kvůli svým zdravotním potížím odvodu do armády ušetřen. Odjel do Vídně, kde pracoval na své disertační práci, později úspěšně absolvoval filozofickou fakultu. V roce 1918 začal studovat na lékařské fakultě. Na konci první světové války přeměroval svůj zájem k politice. Jeho první politické ambice se projevily v roce 1919 v *Červnu*, byly to projevy spíše anarchistického ražení. V *Červnu* aspiroval o kariérní růst, později díky tomu získal v periodiku poměrně značný prostor (zejména ve třetím ročníku). Někteří současníci jej pokládali za teoretika socialismu, ale z jeho textů se spíše jeví jako výrazný, výbušný rétor.¹³⁶

„Politický novic, ještě ne třicetiletý, našel pro své rychle se měnící názory na svět a život prostor v uměleckém časopise Červen.[...]“

„[...]Vajtauerovi bylo třeba jen pootevřít dveře, aby se v krátkém čase stal pánem situace. Tak také získal pro sebe lví podíl na prostoru v Neumannově Červnu, který se stále více stával mluvčím komunistických skupin. Jeho přičiněním se Červen stále hlučněji radikalizoval [...]“

„[...]Vajtauer byl na nejlepší cestě stát se plnokrevným bolševikem. Po celá dvě léta pranýřoval v Červnu „krátkozraké“ politiky a jejich „bezduchou“ politiku [...]“¹³⁷

V roce 1920 odjel s Ivanem Olbrachtem do Moskvy, aby na vlastní kůži zažil socialistickou revoluci, už tam se začaly projevovat jeho neshody mezi ním a ostatními soudruhy z Prahy a Moskvy. Rok 1923 se nesl v duchu emigrace do Ameriky, kde v Chicagu začal pracovat jako redaktor v časopise *Spravedlnost*, zde také vyvolával rozruch a byl kvůli tomu deportován do vystěhovalecké stanice. Od roku 1927 žil v Československu, kde jeho činnost kontrolovala policie. Do roku 1928 byl sedmkrát zatčen, s návratem domů se pojí jeho snaha o přerod jak v politickém tak v osobním životě a zdá se, že se snaží žít spořádaně.¹³⁸

Rok 1929 přinesl Vajtauerovi výpověď komunistickou stranou z *Rudého práva*, vydělával si pak jako překladatel cizojazyčných levicových autorů. V roce 1930 se stal redaktorem *Českého slova* a tím pádem zaměstnancem Melantrichu. Zde (stejně jako v *Červnu*) často používal pouze zkratku svého jména *ev.* Rok 1935

¹³⁶ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Strážce nové Evropy: prapodivná kariéra novináře Emanuela Vajtauera.* Šenov u Ostravy: Tilia, 2002, s. 11–23.

¹³⁷ Tamtéž, s. 20–21

¹³⁸ Tamtéž, s. 23–42.

je spojen s jeho jmenováním do funkce zahraničního, politického zpravodaje a s jeho cestou do Itálie. V jeho tehdejších článcích nalezneme kritiku Ruska i Německa, to bylo v souladu s představami šéfredaktorů v Melantrichu. Vajtauer získával na oblibě a v roce 1938 tisklo *České slovo* úvodník pod jeho jménem.¹³⁹

Ve Vajtauerově už tak bouřlivém životě nastala další změna. Začala se jeho další etapa, kdy z kritiky Německa přešel na jeho oslavu a podporu, vyzýval ke spolupráci s nacisty, to vše vyjádřil v knize *Jak po Mnichovu – můžeme jít s Německem?*. V dalších svých textech vyslovuje sympatie Hitlerovi a jeho postojům. V roce 1941 provedl s Karlem Lažnovským a Jaroslavem Křemenem převrat v Melantrichu, využili totiž toho, že gestapo zatkl jeho ředitele. Získali tak přední místa, Vajtauer se stal šéfredaktorem *Večerního Českého slova*, byl však velice neoblíbený u literátů a náklad tisku začal klesat. Jména všech třech zmiňovaných jsou spojována s tzv. chlebičkovou aférou. Vajtauer a Křemen byli zmiňovanými chlebičky silně otráveni a K. Lažnovský zemřel. Když se Vajtauer uzdravil, vrátil se do *Večerního Českého slova*, kde pokračoval v propagandě. Od roku 1942 byl šéfredaktorem periodika *Přítomnost*, kde můžeme nalézt jeho další propagandistické tendence. V roce 1945 Vajtauer vycítil, že situace Německa je nepříznivá a v témže roce beze stopy zmizel.¹⁴⁰

¹³⁹ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Strážce nové Evropy: prapodivná kariéra novináře Emanuela Vajtauera*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002, s. 43–49.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 51–86.

ZÁVĚR

Zde bychom chtěli shrnout výsledky, k nimž jsme došli v průběhu naší práce, rovněž bychom chtěli posoudit, zda jsme splnili cíle, jež jsme si vytyčili na počátku této bakalářské práce.

Naší práci předcházela heuristická činnost, jež se obešla bez větších komplikací. Podařilo se nám shromáždit všechna čísla ze všech ročníků časopisu. Časopisy se nachází ve svazcích v příslušných knihovnách a největšími problémy, jež před námi stanuly, bylo chybné číslování a řazení čísel za sebou, či špatná čitelnost způsobená politím časopisu, propsáním otištěného textu skrz papír (tudíž byl text dvou stran slitý do sebe) nebo slepení či prolisování stránek do sebe způsobené pravděpodobně ne zcela vhodným uložením svazků. Ve výjimečných případech se stalo, že v čísle chyběla dvoustrana časopisu - zde je poměrně obtížné soudit, zda se tomu tak stalo kvůli tomu, že pracovníkovi, jenž shromažďoval jednotlivá čísla *Června* do svazků či někomu jinému, nějaký článek nevyhovoval, a tak jej odstranil, nebo se tomu tak mohlo stát prostě jen kvůli velkému množství materiálu a chyba byla způsobena lidským faktorem. Podařilo se nám shromáždit celkem 154 poměrně rozsáhlých čísel časopisu, a tak považujeme tuto část naší práce za úspěšnou. Po shromáždění všech čísel *Června* jsme se mohli začít věnovat samotné deskripci časopisu.

Začátek naší práce jsme věnovali historickému a uměleckému kontextu počátku 20. let 20. století, abychom tak ukotvili časopis v čase, rovněž jsme z dějin vybrali významné okamžiky, jež podle nás mohly mít na časopis vliv. Je nám dobře známo, že takových dějinných souvislostí mohlo být mnohem více, avšak takovým úvahám neposkytuje naše práce tolik místa, a tak jsme se pokusili dle našeho subjektivního uchopení této látky, vybrat dějinné a umělecké události či fakta pro *Červen* nevýznačnější. Ve druhé kapitole jsme se věnovali obecné charakteristice *Června*, kde jsme se snažili přiblížit čtenářům časopis bez popisování hlubších detailů, jimž byly věnovány kapitoly následující. Kapitoly 3-6 si dávají za úkol hlouběji analyzovat *Červen*, tyto kapitoly jsou spíše praktického rázu a postupují kvůli přehlednosti podle stejného schématu. Na prvním místě podávají podkapitoly čtenáři obecné vydavatelské informace, další podkapitoly přistupují k vyjmenování nejaktivnějších osobností daného ročníku, to znamená, že osobnosti jsou zde vybírány podle počtu příspěvků a dále se v této podkapitole objevují i osobnosti, jež ačkoli nevynikaly mezi příspěvky v množství, tak vynikají podobou a významem

svého příspěvku pro *Červen*. Další podkapitola prezentuje rubriky daného ročníku a dále z nich podle našeho subjektivního zaujetí vybírá zajímavé příspěvky, jež z nějakého důvodu upoutaly naši pozornost. Poslední z praktických podkapitol je zaměřena na rozbor vybraného příspěvku z určitého ročníku periodika, opět je tento výběr podřízen subjektivnímu zaujetí danou tematikou. Další kapitola popisuje životní osudy a postoje osoby pro časopis nejvýznamnější – S. K. Neumanna, o jehož zřetelném a v určitém smyslu determinujícím vlivu na časopis nemůže být pochyb. Předposlední kapitola popisuje vztah Neumann – bratři Čapkové – *Červen*. Závěrečná kapitola je zaměřena na vybrané osobnosti z autorského kolektivu *Června*, záměrně jsme vybírali z osobností podle nás méně známých a chtěli jsme tak jejich životní osud přiblížit čtenáři této práce.

Podle cílů, jež jsme si stanovili na začátku práce, jsme se pokoušeli vysledovat změny, jimiž časopis prošel během svého tříletého vývoje. Výsledky našeho výzkumu nyní zde shrneme. Svého politického a revolučního vrcholu dospěl *Červen* ve svém třetím ročníku, kdy se stal *Orgánem svazu komunistických skupin*. Umělecké příspěvky, kritiky a polemiky zde byly, až na pár výjimek, zcela vytlačeny a do popředí se draly příspěvky politické. První ročník časopisu se oproti tomu orientoval především na příspěvky umělecké, otiskoval prózu, básně a literární kritiky a polemiky, politické články zde nalezneme také, ale ve velice omezeném množství. První ročník se nejvíce zaměřil na formování mladé moderny a polemizování o tom, jak by mělo vypadat ono nové umění. Jako přechod v ideovém zaměření periodika označujeme druhý ročník, v němž nalezneme oba póly ze zmiňovaných ročníků (tedy jak umělecky orientované texty, tak politicky angažované). Čtvrtý ročník se částečně vrátil ke snahám a idejím ročníku prvního. Opět se zaměřil spíše na příspěvky s uměleckou tematikou, avšak i zde spatřujeme určité sociální a politicky orientované motivy.

Neumann se skrze svůj časopis snažil pomáhat tvůrčím snahám mladých autorů. Ke slovu se zde dostali mladí spisovatelé formující se proletářské literatury a uměleckého uskupení *Devětsil*. Neumann se rovněž v *Červnu* pokoušel vytvořit základnu kulturních pracovníků a revolučního proletariátu domácího i světového. To potvrzuje fakt, že v časopise byly hojně otiskovány překlady děl cizích literárních autorů, ale i politiků. Některé cizojazyčné příspěvky v *Červnu* dokonce vyšly v originálním znění a vedle nich byl uveřejněn český překlad. Autoři postupovali i opačným způsobem a některá provolání *Června* vyšla jak v češtině, tak i v jiném cizím

jazyce, důvodem byla snaha o to, aby byl časopis více přístupný širokým vrstvám čtenářů.

Jak sama redakce několikrát podotkla – časopis se potýkal s finančními problémy a neustále apeloval na čtenáře, aby se pokoušeli o rozšíření *Června* mezi své známé, za to jim sliboval větší rozsah jednotlivých čísel a tím pádem i více příspěvků. Několikrát si redakce stěžuje na to, že má mnoho materiálu k otisknutí, ale nemůže je vydat vzhledem k nákladné tiskařské práci. Mnohokrát se kvůli tomu v redakčních okencích omlouvá různým lidem mimo autorský okruh *Června*, již do redakce neustále posílali své příspěvky. Někdy tyto texty podle redakce *Června* nebyly vhodné k otisknutí, jindy se prostě jen do daného čísla nevešly. Z těchto redakčních zpráv soudíme, že se časopis těšil velké oblibě u vrstvy obyvatel, jimž byl určen, ačkoli přesné údaje o jeho čtenářské základně nemáme. Podle slov redakce splnil *Červen* za tříleté trvání své cíle, jež si stanovil, a tak byla jeho činnost k 8. prosinci 1921 ukončena. Jeho úlohu částečně převzal časopis *Proletkult*, jenž se stal platformou komunistické strany a skrze nějž chtěla řídit levicovou kulturu. Neumann přestal *Červen* rovněž vydávat z důvodu toho, že byl časopisem „jednotlivce“ a nyní se chtěl stát členem hnutí kolektivního.

Vzhledem k rozsahu naší práce nebylo možné do naší analýzy zahrnout všechny příspěvky, ačkoli by si o to mnohé z nich žádaly. Pokusili jsme se vybrat alespoň některé, jež nás zaujaly a mohly by posloužit čtenáři pro vytvoření si alespoň rámcové představy o podobě časopisu. Další význačné kauzy by mohly být předmětem našeho dalšího výzkumu a zpracování tohoto periodika. Naše práce se především chtěla zaměřit na obecnou charakteristiku *Června* a pokusila se i zmapovat změny v jeho tříletém vývoji.

BIBLIOGRAFIE

BERÁNKOVÁ, Milena a kol. *Dějiny československé žurnalistiky. III. Díl. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944.* 1. vyd. Praha: Novinář, 1988, 315 s.

BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II.* 1.vyd. Praha: Paseka, 1992, 309 s. ISBN 8085192306.

BĚLINA, Pavel. *Kronika Českých zemí.* 2. vyd. Praha: Fortuna, 2003, 904 s. ISBN 8073210711.

BLAHYNKA, Milan: Jindřich Fleischner. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce.* Díl 1., svazek A-G. 1.vyd. Praha: Academia, 1985, 900 s. ISBN 8020007970.

BLAŽÍČEK, Přemysl: František Němec. In: OPELÍK, Jiří a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce.* Díl 3., 1. svazek M-O. 1. vyd. Praha: Academia, 2000, 728 s. ISBN 8020007083.

CABADA, Ladislav. *Český stranický systém ve 20. století.* 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk, 2005, 223 s. ISBN 8086898504

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Strážce nové Evropy: prapodivná kariéra novináře Emanuela Vajtauera.* 1. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002, 204 s. ISBN 8086101649

LANG, Jaromír. *Neumannův Červen.* 1. vyd. Praha: Orbis, 1957, 262 s. Edice Novinářského studijního ústavu.

LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku.* 2. dopl. vyd. Praha: NLN nakladatelství Lidové noviny, 2008, 1082 s. Česká historie [NLN]. ISBN 9788071069638.

MACHÁČEK, Miroslav. *Stanislav K. Neuman.* 1. vyd. Praha: Horizont, 1985. Medailóny, 163 s.

MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, 714 s. ISBN 8085865483.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 355 s. ISBN 8071847917.

OPELÍK, Jiří: Josef Ludvík Fischer. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 1., svazek A-G. 1.vyd. Praha: Academia, 1985, 900 s. ISBN 8020007970.

PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905-1923*. 1. vyd. Praha: Academia, 2010, 628 s. ISBN 9788020017925.

TAUFER, Jiří. *Stanislav Kostka Neumann: básník, jeho doba a odkaz*. 2.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1975, 225 s. Portréty spisovatelů.

TROCHOVÁ, Zina: Červen. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Díl 1., svazek A-G. 1.vyd. Praha: Academia, 1985, 900 s. ISBN 8020007970.

VLAŠÍN, Štěpán. *Avantgarda známá a neznámá. Od proletářského umění k poetismu 1919-1924*. Sv. 1, 1. vyd. Praha: Svoboda, 1971, 763 s.

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2., dopln. vyd. Praha: Panorama, 1983, 367 s.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 351 s. ISBN 8071787183.

seriálové publikace:

Červen. Tendenční čtrnáctideník – Nové umění – Příroda – Technická doba – Socialismus – Svoboda. 7. 3. 1918 – 6. 3. 1919, roč. 1, č. 1-24.

Červen. Týdeník pro radikální směry a kulturní politiku. 6. 3. 1919 – 4. 3. 1920, roč. 2, č. 1-52.

Červen. Sociální týdeník. 18. 3. 1920 – 24. 3. 1921, roč. 3, č. 1-52.

Červen. Proletkult – Komunism – Literatura – Nové umění. 7. 4. 1921 – 8. 12. 1921, roč. 4, č. 1-26.

internetové zdroje:

STROHS, Slavomil. Alois Adalbert Hoch. In: *Slovník českých filozofů* [online]. [cit. 2016-07-17]. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/hoch.html>

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. 1: Rozsah a datum vydání jednotlivých čísel prvního ročníku *Června*

Tabulka č. 2: Rozsah a datum vydání jednotlivých čísel druhého ročníku *Června*

Tabulka č. 3: Rozsah a datum vydání jednotlivých čísel třetího ročníku *Června*

Tabulka č. 4: : Rozsah a datum vydání jednotlivých čísel čtvrtého ročníku *Června*

Tabulka č. 1

Číslo	Datum vydání	Rozsah stran	Číslo	Datum vydání	Rozsah stran
1.	7. 3. 1918	1–16	11. + 12.	1. 8. 1918	153–176
2.	21. 3. 1918	17–32	13. + 14.	5. 9. 1918	177–200
3.	4. 4. 1918	33–48	15.	3. 10. 1918	201–216
4.	18. 4. 1918	49–64	16.	17. 10. 1918	217–232
5.	2. 5. 1918	65–80	17.	7. 11. 1918	233–248
6.	16. 5. 1918	81–96	18.	5. 12. 1918	249–264
7.	6. 6. 1918	97–112	19. + 20.	9. 1. 1919	265–288
8.	20. 6. 1918	113–128	21. + 22.	6. 2. 1919	289–312
9. + 10.	4. 7. 1918	129–152	23. + 24.	6. 3. 1919	313–332

Zdroj: autor

Tabulka č. 2

Číslo	Datum vydání	Rozsah stran	Číslo	Datum vydání	Rozsah stran
1.	6. 3. 1919	1–12	27.	4. 9. 1919	236–243
2.	13. 3. 1919	13–24	28.	11. 9. 1919	244–255
3.	20. 3. 1919	25–32	29.	18. 9. 1919	256–263
4.	27. 3. 1919	33–40	30.	25. 9. 1919	264–271
5.	3. 4. 1919	41–52	31.	2. 10. 1919	272–283
6.	10. 4. 1919	53–60	32.	8. 10. 1919	284–291
7.	17. 4. 1919	61–68	33.	16. 10. 1919	292–303
8.	24. 4. 1919	69–80	34.	23. 10. 1919	304–311
9.	1. 5. 1919	81–92	35.	30. 10. 1919	312–327
10.	8. 5. 1919	93–100	36.	6. 11. 1919	328–335
11.	15. 5. 1919	101–107	37.	13. 11. 1919	336–343
12.	22. 5. 1919	108–115	38.	20. 11. 1919	344–351
13.	29. 5. 1919	116–123	39.	27. 11. 1919	352–359
14.	5. 6. 1919	124–131	40.	4. 12. 1919	360–367
15.	12. 6. 1919	132–143	41.	11. 12. 1919	368–375
16.	19. 6. 1919	144–151	42.	18. 12. 1919	376–383
17.	26. 6. 1919	152–163	43.	25. 12. 1919	384–391
18.	3. 7. 1919	164–171	44.	8. 1. 1920	392–399
19.	10. 7. 1919	172–179	45.	15. 1. 1920	400–407
20.	17. 7. 1919	180–187	46.	22. 1. 1920	408–415
21.	24. 7. 1919	188–195	47.	29. 1. 1920	416–423
22.	31. 7. 1919	196–203	48.	5. 2. 1920	424–431
23.	7. 8. 1919	204–211	49.	12. 2. 1920	432–439
24.	14. 8. 1919	212–219	50.	19. 2. 1920	440–447
25.	21. 8. 1919	220–227	51.	26. 2. 1920	448–455
26.	28. 8. 1919	228–235	52.	4. 3. 1920	456–463

Zdroj: autor

Tabulka č. 3

Číslo	Datum vydání	Rozsah stran	Číslo	Datum vydání	Rozsah stran
1.	18. 3. 1920	1–12	27.	16. 9. 1920	313–324
2.	25. 3. 1920	13–24	28.	23. 9. 1920	325–336
3.	1. 4. 1920	25–36	29.	30. 9. 1920	337–348
4.	8. 4. 1920	37–48	30.	7. 10. 1920	349–360
5.	15. 4. 1920	49–60	31.	14. 10. 1920	361–372
6.	22. 4. 1920	61–72	32.	21. 10. 1920	373–384
7.	29. 4. 1920	73–84	33.	28. 10. 1920	385–396
8.	6. 5. 1920	85–96	34.	4. 11. 1920	397–408
9.	13. 5. 1920	97–108	35.	11. 11. 1920	409–420
10.	20. 5. 1920	109–120	36.	18. 11. 1920	421–432
11.	27. 5. 1920	121–132	37.	25. 11. 1920	433–444
12.	3. 6. 1920	133–144	38.	2. 12. 1920	445–456
13.	10. 6. 1920	145–156	39.	9. 12. 1920	457–468
14.	17. 6. 1920	157–168	40.	30. 12. 1920	469–480
15.	24. 6. 1920	169–180	41.	6. 1. 1921	481–492
16.	1. 7. 1920	181–192	42.	13. 1. 1921	493–504
17.	8. 7. 1920	193–204	43.	20. 1. 1921	505–516
18.	15. 7. 1920	205–216	44.	27. 1. 1921	517–528
19.	22. 7. 1920	217–228	45.	3. 2. 1921	529–540
20.	29. 7. 1920	229–240	46.	10. 2. 1921	541–552
21.	5. 8. 1920	241–252	47.	17. 2. 1921	553–564
22.	12. 8. 1920	253–264	48.	24. 2. 1921	565–576
23.	19. 8. 1920	265–276	49.	3. 3. 1921	577–588
24.	26. 8. 1920	277–288	50.	10. 3. 1921	589–600
25.	2. 9. 1920	289–300	51.	17. 3. 1921	601–612
26.	9. 9. 1920	301–312	52.	24. 3. 1921	613–620

Zdroj: autor

Tabulka č. 4

Číslo	Datum vydání	Rozsah stran	Číslo	Datum vydání	Rozsah stran
1.	7. 4. 1921	1–16	14.	7. 7. 1921	197–208
2.	14. 4. 1921	17–32	15.	14. 7. 1921	209–220
3.	21. 4. 1921	33–48	16.	21. 7. 1921	221–232
4.	28. 4. 1921	49–64	17.	4. 8. 1921	233–244
5.	5. 5. 1921	65–80	18.	18. 8. 1921	245–256
6.	12. 5. 1921	81–96	19.	1. 9. 1921	257–268
7.	20. 5. 1921	97–112	20.	15. 9. 1921	269–280
8.	26. 5. 1921	123–128	21.	29. 9. 1921	281–292
9.	2. 6. 1921	129–144	22.	13. 10. 1921	293–308
10.	9. 6. 1921	145–156	23.	27. 10. 1921	309–324
11.	16. 6. 1921	157–168	24.	10. 11. 1921	325–340
12.	23. 6. 1921	169–184	25.	24. 11. 1921	341–356
13.	30. 6. 1921	158–196	26.	8. 12. 1921	357–368

Zdroj: autor

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

Příloha č. 1: Výzva redakce *Června* ke koupi Leninova spisu *Stát a revoluce*

Příloha č. 2: Dvanácté číslo čtvrtého ročníku *Června* věnované Devětsilu

Příloha č. 3: Titulní strana prvního ročníku *Června*

Příloha č. 4: Titulní strana druhého ročníku *Června*

Příloha č. 5: Výzva čtenářům k rozšiřování *Června* ze 4. ročníku

Příloha č. 6: Propagační plakát od J. Čapka

Příloha č. 7: Titulní strana k překladu Apollinairova *Pásma* od K. Čapka doplněná obrazem od J. Čapka

V O L I Č O V Ě!

V nejbližší době vyjdou
skvělé politické spisy,
které půjdou na dračku.

Totíž:

PROF. ZDEŇKA NEJEDLÉHO:

DR. KAREL KRAMAŘ

znamenitá charakteristika posledního
representanta předválečného ducha a
maloměšťácké politiky — a

MIKULÁŠE LENINA:

STÁT A REVOLUCE

Jasný výklad nezbytného postupu so-
ciálního převratu a zdrcující kritika
oportunistických sociálních demokratů.

Objednávejte již nyní hromadně.

Nakladatelství Fr. Borového v Praze.

ČERVEN

PROLETKULT — KOMUNISM — LITERATURA — NOVÉ UMĚNÍ

ROK IV. ČÍSLO 12. VEDE STANISLAV K. NEUMANN 23. ČERVNA 1921.

U.S. **DEVĚTSIL** * * * !
zvláštní číslo

Artuš Černík: Smutný den

Tichá hodina jakoby nebyla z tohoto města,
neboť ani pták v kleci nad svým osudem
nejásá;

zamyslí se lidé nad svým životem,
rozsypala rosu šedá nebesa?
Boží den a v ruce vztažené,
děvče svírá žlutý růženec,
děvče, které v letních dnech
hledělo do studánky.
Má v tvářích bleďých nemocné rysy,
umírá touhou a volá zpátky
veselé srdce a horské ptáky.

Bystriny, pádící mechem,
kameny na rozcestích,
nejste-li led a sníh,
nejste-li neděle truchlivých zadumání?

Ztratily barvy hřejivé tváře,
pozbyly domy vlídnost,
již vítají člověka cizího, člověka věřícího,
tržiště nekonečné, bída dláždění
zajaly do zrádných sítí ženu.

A v tento den,
byť v kostelích byl zpěvem posvěcen,
a ženy, jimž rudá krev byla dána,
aby z ní zástupům vyrostla slávobrána,
byť zpěvem políbily nejzazší skaliny a chaty,
je smutná sousedka nad podzím tesklivější
a ježto modliteb už leta zapoměla,
s růžencem žlutým v rukou
nad světem se modlí u okna:

— Vy oblaka, jichž ruka nespoutala,
vy stromy, kterým ústa dána nebyla,
vy vzdechy, které světem plujete,
vy smutní mrtví, kterých neskryla.
však mramorová deska třpytivá,
má mrtvá sestřičko, již láska zavraždila,
vy ptáčci, keře, oči zamýšlené,
pastviny skutečné i louky sněné,
bude mi umřítí
za takového dne,
v mlhavém polibku sluneční pochodně.

— Den snese se na lehkých perutích,
odpusťte bleďé holčičce tíživý hřích.

— Uprostřed zahrad a zpěvu ženců
a kytek na mezích
kdys z neznámého večera
jsem v život vkročila
jak vlnka jezera,
jak pěnkava . . .

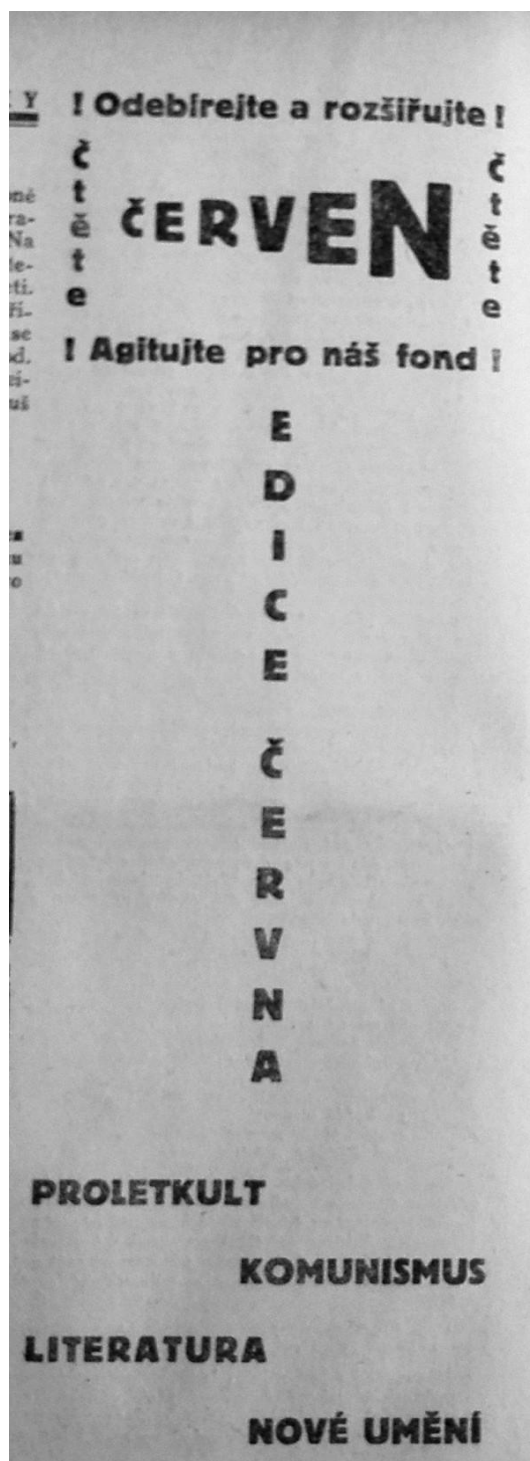
— Leč domy cizí, města, města, okna,
jednou mne nesl vlak
do vašich objetí,
ni zahradám, ni vsím jsem s bohem nedala
ni hnízdům ptáčat v lesním údolí.
A hřešit nechtějíc, jsem těžce zhřešila,
svůj život kráslic perlami.
Člun na jezeře v bouřích utonul
a lípu v květu miluji milenci.
Mé oči za večerů v městě vybledly
a nikdo nevrátí mi dětské duše.

(Zdroj: Červen, roč. 1, č. 9+10)

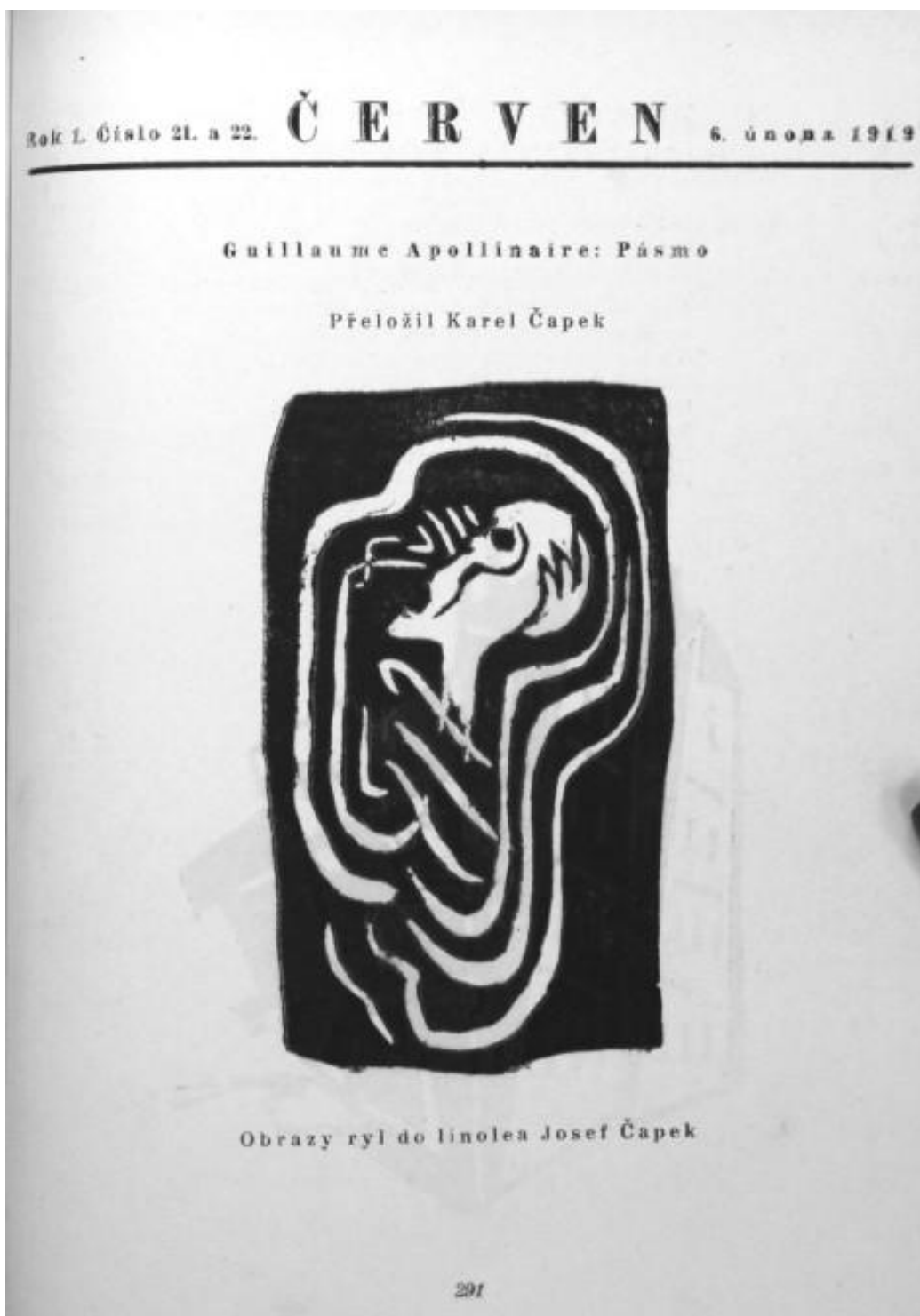
(Zdroj: Červen, roč. 2, č. 12)

(Zdroj: Červen, roč. 4, č. 12)

(Zdroj: LANG, Jaromír. *Neumannův Červen*. Praha: Orbis, 1957, s. 2)

(Zdroj: Červen, roč. 1, č. 21+22)